

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Особливості розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах»

Виконавець: Румянцев Едуард Володимирович, група
МЕВ-203М

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., професор, професор кафедри
міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ
НАУ
Татаренко Наталія Олексіївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Панікар Герман Юрійович

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Побоченко Л.М.
«__» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи
Румянцев Едуард Володимирович

1. Тема роботи «Особливості розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах» затверджена наказом ректора від 15 вересня 2022 р. № 1868/ст.
2. Термін виконання роботи: з 19 вересня 2022 року по 30 листопада 2022 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання прямих іноземних інвестицій в Україні, статистичні матеріали ЄС та АСЕАН, матеріали та аналітичні звіти міжнародних інтеграційних угруповань, щорічні звіти міжнародних організацій: Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Світового банку (СБ).
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції в умовах глобалізації, оцінка компаративного аналізу економічної ефективності інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН, визначення інтеграційного вибору України та шляхи прискорення процесів трансформації економічної моделі її розвитку.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 3 таблиці та 3 рисунка.
6. Презентація основних результатів дипломної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 20 слайдів.

7. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	22.08.2022	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	29.08.2022	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції в сучасних умовах	19.09.2022- 02.10.2022	Виконано
4.	Оцінити компаративний аналіз економічної ефективності інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН	03.10.2022- 16.10.2022	Виконано
5.	Визначити та дослідити інтеграційний вибір України та шляхи прискорення процесів трансформації економічної моделі її розвитку	17.10.2022- 26.10.2022	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	27.10.2022- 31.10.2022	Виконано
7.	Передати кваліфікаційну роботу для перевірки на плагіат	01.11.2022	Виконано
8.	Оформити кваліфікаційну роботу	02.11.2022- 11.11.2022	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	12.11.2022	Виконано
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	14.11.2022	Виконано
11.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	15.11.2022	Виконано

8. Дата видачі завдання: «29» серпня 2022 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Татаренко Н.О.
(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис випускника)

Румянцев Е.В.
(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Особливості розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах»: 98 сторінки, 3 таблиці, 3 рисунка, 70 літературних джерел.

Перелік ключових слів (словосполучень): МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ, ІНТЕГРАЦІЙНІ ОБ'ЄДНАННЯ , ЄС, АСЕАН, СПЕЦИФІКА МОДЕЛІ.

Об'єкт дослідження: економічний розвиток інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН.

Предмет дослідження: порівняння трендів ефективності двох моделей інтеграції – ЄС та АСЕАН.

Мета кваліфікаційної роботи: компаративний аналіз особливостей розвитку міжнародних економічних інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в умовах глобалізації.

Методи дослідження: абстрактно-логічний і аналітико-порівняльний методи, графічні методи, економіко-статистичні та інші.

Отримані результати та їх новизна: в процесі дослідження було визначено проблеми та пріоритетні напрямки розвитку міжнародної економічної інтеграції; наслідки впливу інтеграції України;

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення належних і достатніх умов для інтеграції України, а саме створення правових, економічних, політичних умов.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати в процесі розробки національної економічної стратегії розвитку України для врахування досвіду розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
Розділ 1. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	9
1.1. Міжнародна економічна інтеграція в контексті глобальної конкуренції.....	9
1.2. Моделі міжнародної економічної інтеграції	18
1.3. Економічні складові та принципи функціонування інтеграційних об'єднань ЄС і АСЕАН.....	25
Розділ 2. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЄС ТА АСЕАН	42
2.1. Аналітична оцінка особливостей і результативності економічної політики ЄС.....	42
2.2. Специфіка економічних цілей і ефективність функціонування інтеграційного об'єднання АСЕАН	48
2.3. Порівняльний аналіз міжнародних стратегій економічного розвитку та результатів діяльності інтеграційних об'єднань ЄС і АСЕАН.....	53
Розділ 3. ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПРИСКОРЕННЯ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ЇЇ РОЗВИТКУ.....	61
3.1. Стратегія економічного розвитку України в умовах посилення міжнародної конкуренції.....	61
3.2. Трансформуючий вплив інтеграційних процесів на параметри національної економіки України.....	70
3.3. Необхідність корекції моделі економічної інтеграції України та її напрями.....	82
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	92

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні міжнародні відносини характеризується інтеграційними процесами у політичній та економічній площинах. Можемо констатувати, що відбувся перехід від двосторонніх міждержавних відносин до багатосторонніх зв'язків на рівні інтеграційних об'єднань. Держави окремих регіонів, на основі, перш за все, економічної доцільності почали об'єднуватись в асоціації, які згодом стали впливовими суб'єктами на міжнародному рівні. До останніх нині варто віднести Асоціацію держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) та Європейський Союз (ЄС). Міжнародна інтеграція є складним, суперечливим і неоднозначним процесом, але водночас результатом переходу до більш ефективного виробництва, одним із засобів підвищення національного добробуту. Дослідження теорії розвитку світового інтеграційного процесу в країні та за кордоном свідчать про його позитивний теоретичний і практичний вплив на національну економіку. Різні погляди на природу інтеграційного процесу дають висновок, що єдиної теорії міжнародної економічної інтеграції не існує. З проголошенням Незалежності Україна неухильно демонструє прагнення затвердитися як повноправний учасник міжнародних відносин на світовій арені. Разом із набуттям незалежності, українським стратегічним пріоритетом зовнішньої політики поступово було визначено процес європейської інтеграції із перспективою набуття повноправного членства Європейського Союзу. Це було закріплено на законодавчому рівні та стало ключовим орієнтиром внутрішнього розвитку країни, враховуючи складний та тривалий процес інтеграційних трансформацій.

Метою кваліфікаційної роботи є компаративний аналіз особливостей розвитку міжнародних економічних інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку наступних завдань:

- з'ясувати поняття, сутність та види міжнародної економічної інтеграції в контексті глобальної конкуренції;
- дослідити моделі міжнародної економічної інтеграції;
- проаналізувати економічні складові та принципи інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН;
- дати аналітичну оцінку особливостей і результативності економічної політики ЄС;
- дослідити специфіку економічних цілей і ефективність функціонування інтеграційного об'єднання АСЕАН;
- зробити аналіз міжнародних стратегій економічного розвитку та результатів діяльності інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН;
- проаналізувати стратегію економічного розвитку України в умовах посилення міжнародної конкуренції;
- дослідити вплив інтеграційних процесів на параметри національної економіки України;
- розглянути необхідність корекції моделі економічної інтеграції України та її напрями.

Об'єктом дослідження є економічний розвиток інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН.

Предмет дослідження є порівняння трендів ефективності двох моделей інтеграції – ЄС та АСЕАН.

Методи дослідження. В процесі дослідження використовувались наступні методи: абстрактно-логічний і аналітико-порівняльний методи для виявлення сутності міжнародної економічної інтеграції, вивчення її видів; графічні методи для різностороннього і наочного представлення інформації; статистичний підхід для аналізу показників стану економіки ЄС, АСЕАН та України; системний підхід для комплексної характеристика всіх складових розвитку інтеграційних об'єднань; абстрагування для відсіювання неважливої інформації; формалізований підхід для незалежного розгляду проблематики з усіх сторін, зокрема ретельного аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку економіки.

Теоретичну основу роботи склали економічні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. Питанням розвитку інтеграційним об'єднань присвячені роботи вітчизняних вчених, таких як С. Мариніна, І. Бабець, О. Білоус, І.Бураковський, Ю. Данилишина, М. Мальський, С. Писаренко, Н. Татаренко, О. Шумило та інших. Проблема особливостей функціонування діяльності та розвитку інтеграційних об'єднань присвячені роботи вивчали таких зарубіжних авторів як, М. Алле, П. Баклі, Б. Баласси, Е. Бенуа, М. Бійє, Д. Віллея, Я. Гальперіні та інші.

При написанні роботи використовувались матеріали законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо регулювання інтеграційних об'єднань, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній: World Development Indicators, G20, щорічні звіти міжнародних організацій: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світового банку (СБ), Європейський Союз (ЄС).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки висвітлено у наукових публікаціях:

Румянцев Е.В. Особливості розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах //Проблеми розвитку форм міжнародної економічної інтеграції: зб. матеріалів Міжнарод, наук.-практ. конф. Чернівці, 2012-Чернівці: Мариніна С.В. - С. 58-60.

Румянцев Е.В. Особливості розвитку інтеграційних об'єднань ЄС та АСЕАН в сучасних умовах //Особливості розвитку інтеграційних угруповань в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та їх проблеми: зб. матеріалів XV Міжнарод. наук. -практ. конф. Одеса, 2020 – Одеса: Милосердна І. М. - С. 130-138.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 3 таблиці та 3 рисунка. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 70 найменування на семи сторінках.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

1.1. Міжнародна економічна інтеграція в контексті глобальної конкуренції

Міжнародна економічна інтеграція – це процес національного економічного та політичного об'єднання, який базується на розвитку глибоких і стійких зв'язків та поділу праці між національними економіками, взаємодії різних рівнів і форм виробничих структур. На мікрорівні цей процес здійснюється через взаємодію капіталів окремих економічних суб'єктів (підприємств, компаній) у різних країнах, через формування між ними системи господарських угод, створення філій за кордоном. На міжнародному рівні інтеграція базується на формуванні національних економічних союзів і координації національної політики.

Сучасну інтеграцію можна розглядати як інструмент світової політики, за допомогою якого міжнародна спільнота об'єднується для ефективного вирішення поточних глобальних і регіональних проблем («викликів» глобалізації). Для ефективного використання офіційної влади в глобальному масштабі необхідна тісна взаємодія світових політичних акторів, чітка координація їхніх дій, вироблення загальних норм і правил поведінки на світовій арені. Сама політика миру охоплює принцип інтеграції.

За словами економіста Ф. Махлупа [45], поняття «інтеграція» виникло в 1942 році. Термін «інтеграція» почав активно використовуватися в аналізі соціально-економічних процесів лише в 20 столітті, після чого він став використовуватися лише в природничих науках. Сьогодні інтеграція в широкому розумінні (від лат. *integrio* — «відновлювати, завершувати певну єдність») означає, що з раніше відокремлених частин з виникла нова спільнота. У вузькому розумінні інтеграція – це процес зміцнення взаємовідносин і добровільного примирення між країнами на основі спільних характеристик (політичних, економічних, культурних тощо) та інтересів. Це взаємовигідна комбінація, яка поєднує окремі частини в своєрідне самодостатнє ціле, так що учасники інтегрованої асоціації можуть діяти автономно та отримувати переваги, яких вони інакше не мали б. Саме очікування вигоди змушує країни долучатися до інтеграційного процесу, і знайти своє

місце можуть практично всі країни, незалежно від їх статусу, потенціалу та рівня розвитку у світі.

Перша хвиля розвитку інтеграційного процесу (приблизно з початку ХІХ ст. до середини ХХ ст.) в основному торкнулася сфери економіки і торгівлі, так що, як сказав Ю. В. Шишков [12], «ми економічні явище, з фахівцями в галузі зовнішньої торгівлі та торговельної політики. Ще в 18-19 ст. Розглядалися економічні наслідки перших міжнародних торгових угод: англо-португальського договору 1703 р., англо-французького договору 1860 р. і особливо Німецького митного союзу (1834-1871)». З часом міжнародна економічна інтеграція була охарактеризована як складний і комплексний процес, що становить серйозну теоретичну базу для її розуміння. Сучасні теорії міжнародної економічної інтеграції також спочатку почали утверджуватися в рамках економічної теорії.

Так, наприклад, представники теорії «дирижизму» (наприклад, Я. Тінберген [46], І. Столер [44] та ін.) виходять з того, що функціонування інтегрованих структур базується на єдиній економічній політиці та узгодженому законодавстві. Відсутність регулювання створює серйозні економічні проблеми (безробіття, бідність тощо). Процес інтеграції директори вважають поступовим (від простих до складних форм), що веде до створення наднаціонального політико-правового інституту чи системи інститутів (фактично економічного союзу).

Один із найвидатніших представників цього підходу Я. Тінберген [47] розробив два типи інтеграції: «негативну», яка передбачала скасування тарифів, податків і обмежувальних законодавчих норм, і «позитивну», яка зосереджена на створенні наднаціональних інституцій та політики інтеграції.

Найбільш відомим також є підхід американського дослідника Б. Баласси [41], який визначав інтеграцію як процес, що включає «заходи, спрямовані на усунення дискримінації між економічними одиницями, що належать до різних держав; як умова, вона може проявлятися в дискримінація будь-якого роду». Іншими словами, Б. Баласса визначає інтеграцію двояко: «процес» і «стан». Більш того, саме він запропонував інтегровану програму розвитку, яка стала класичною і зараз активно використовується для опису розвитку будь-якого регіонального інтеграційного об'єднання: створення зони

вільної торгівлі, створення митного союзу, формування спільного ринку, здійснення уніфікаційної економічної та валютної політики, перехід до вищого етапу розвитку інтеграційного процесу — етапу інтеграції в політичній сфері. Відомо, що на цьому етапі всі етапи інтеграційного плану Б. Баласси були лише пройдені ЄС, однак на завершальному етапі політичної інтеграції ЄС зіткнувся з серйозними проблемами (наприклад, провал Конституційного проекту ЄС). Решта інтеграційних суспільств пройшли перший і деякі другий рівень економічної інтеграції.

Варто зазначити, що в публікаціях та аналітичних звітах більшості міжнародних організацій – ООН, Світового банку, Міжнародного валютного фонду – явище інтеграції ототожнюється з поняттям «регіональна економічна інтеграція» і визначається дуже вузько. визначається як процес формування регіональних торгових блоків. Так, наприклад, у словнику ООН згадується лише поняття «економічна інтеграція», що означає «всі заходи, вжиті двома чи більше країнами для створення спільного економічного простору». Іншими словами, якщо кілька країн підписали угоду про вільну торгівлю або митний союз, то ці країни автоматично підпадають під категорію інтегрованих країн. Такий підхід передбачає, що інтеграція – це не процес посилення економічної взаємозалежності та політичної взаємодії окремих країн, а лише формальна інтеграція намірів. Водночас, на думку дослідника Ю. В. Шишкова, у рамках цього підходу не зрозумілі причини, чому країни вирішили інтегруватися.

Найбільш ранніми пропонентами концепції «інтеграції» в соціально-політичних дослідженнях були представники німецької політичної школи початку 1920-х рр., зокрема Г. Кельзен [48] і Р. Сменд [44], які вважали інтеграцію теоретичним прототипом плюралізму та класової боротьби. Тому Г. Кельзен, описуючи форму правління, вважає, що тип політичної інтеграції є одним із найважливіших критеріїв відмежування автократії від демократії: для останньої характерна «динамічна інтеграція», а для «статичної» – колишній. Водночас «динамічна інтеграція» передбачає існування гармонії в системі, яка забезпечується постійно оновлюваною згодою між більшістю та меншістю, тоді як «статична» не сприймає домовленого суспільства в процесі розподілу влади. Р. Сменд розглядає державу як частину духовної реальності, яка існує в результаті особистої взаємодії – вона інтегрована.

У середині ХХ століття Т. Парсонс [52], Д. Істон [63], М. Каплан [64], Е. Хаас [56], А. Етціоні [57], Х. Булл [51] та інші американські дослідники. Б. Розамонд у своїй книзі «Теорія європейської інтеграції» узагальнили численні визначення: Інтеграція — це «формування нової політичної системи з раніше розділених систем» (М. Ходжес); це «створення співтовариства безпеки між державами регіону» (К. Дойч); створення та підтримання щільної та спільної системи взаємодії між автономними частинами системи» (У. Уоллес).

Судячи з практичного досвіду термоядерного синтезу, існують великі відмінності у видах, асоціаціях і формах термоядерного синтезу, що ускладнює формування загального визначення поняття «синтез». Про це пише А. А. Байков: «Саме поняття «інтеграції» зазнає серйозних змін, що призводить до розмивання «норм європейської інтеграції», які здавалися непохитними 20-30 років тому».

Серед різних існуючих визначень явища «інтеграція» чітко помітні відмінності щодо того, що є рушійною силою інтеграції – економічні інтереси чи політичні ідеї. Ці відмінності лягли в основу теоретичних дискусій другої половини 20 ст. та призвело до формування кількох теоретичних досліджень феномену міжнародної інтеграції. До них належать федералістські та неофедералістичні, функціоналістські та неофункціоналістські підходи, а також ліберальні міжурядові підходи, (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Класифікація видів міжнародної економічної інтеграції

1. Повна реінтеграція	Відновлення того чи іншого інтеграційного угруповання у попередньому складі на тих же політико-економічних засадах
2. Часткова інтеграція	Коли об'єднуються окремі члени інтеграційних угруповань на попередніх принципах або всі учасники, але на якісно нових засадах
3. Розширена реінтеграція	Відключення у інтеграційні об'єднання, що відновлюються, нових учасників на тих чи інших засадах

Примітка. Алтухова І. М. Міжнародна конкурентоспроможність регіональних господарських комплексів в процесі міжнародної економічної інтеграції [Електронний ресурс] / І. М. Алтухова //

Факторами, що зумовлюють процес світової інтеграції, є поглиблення міжнародного поділу праці, розвиток продуктивних сил під впливом глобальної НТП, стрімкий розвиток комунікаційних можливостей, об'єктивна необхідність спільного вирішення глобальних проблем та ін. проблема виживання людства.

У широкому сенсі міжнародна економічна інтеграція визначається і як відносини, і як процес. У зв'язку з цим міжнародна економічна інтеграція є найвищим рівнем розвитку міжнародних економічних відносин. Як процес інтеграція втілюється в усуненні відмінностей в умовах діяльності економічних агентів представників різних країн.

На розвиток процесу міжнародної економічної інтеграції впливає багато факторів – політичних, економічних, технологічних, соціокультурних і глобальних. Одним із новітніх факторів є ринкова «уніфікація» економічного розвитку за рахунок широкомасштабної діяльності міжнародних економічних організацій щодо відкритості національної економіки. Посилюється вплив технологічних чинників на розвиток міжнародної економічної інтеграції, особливо розвиток транспортних та інформаційно-комунікаційних мереж, що призводить до різкого збільшення «відстаней». Велике, а часом і вирішальне значення мають фактори політичної інтеграції, безпосередньо пов'язані з економічними, науково-технічними, соціокультурними факторами. Останній формує відповідне середовище для його розвитку (див. Рис. 1.1.).

Серед їх складових слід відзначити такі проблеми людини, які існують і потребують вирішення: народонаселення (населення); забезпечення ресурсами (сировина, енергія, продовольство); навколишнє середовище (здоров'я людини); використання Світового океану та космосу, дисбаланси в економічному зростанні, безпеці океану та космосу, дисбаланси в економічному зростанні та розвитку тощо.

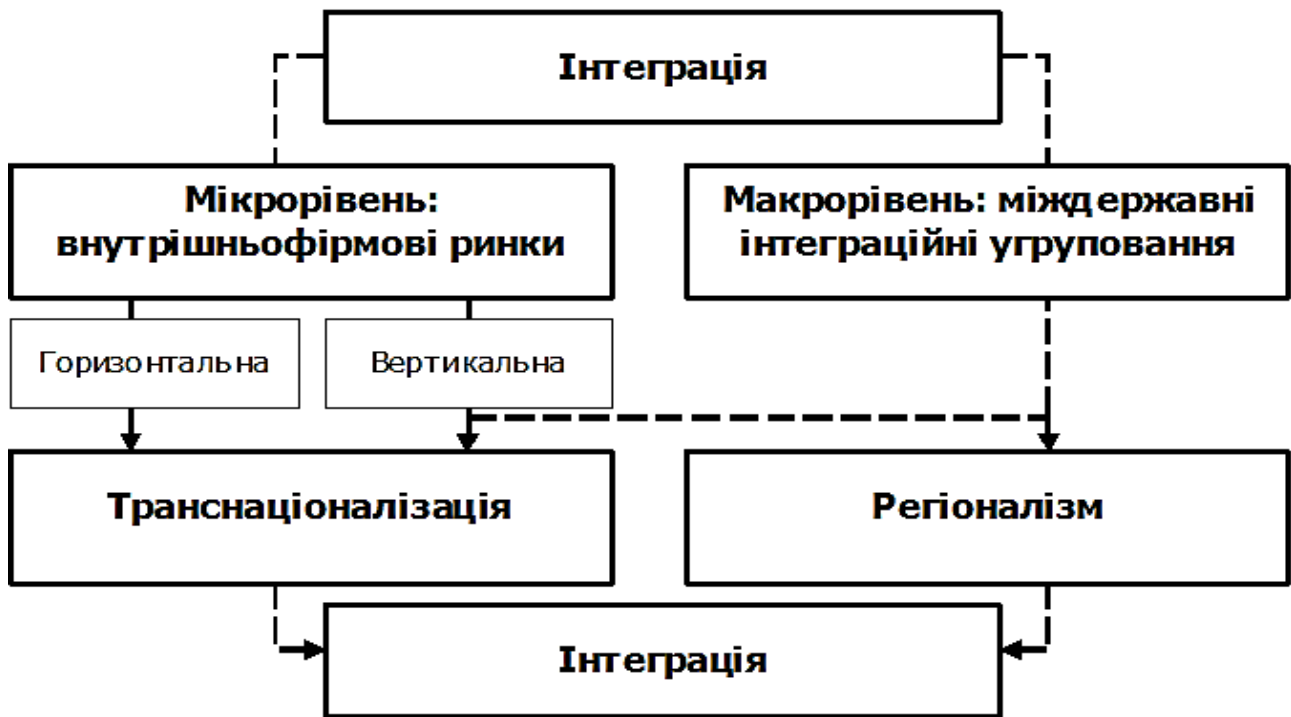

Рис. 1.1. Структура інтеграційного процесу.

Джерело: Міжнародна конкурентоспроможність регіональних господарських комплексів в процесі міжнародної економічної інтеграції [Електронний ресурс] / І. М. Алтухова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент. – 2012. – № 1. – С. 40-49.

Ще в 1870-1880-х, а з 1930-х і 1960-х років була необхідність процесу економічної інтеграції в країнах з ринковою економікою. З того часу проблема економічної інтеграції стала предметом самостійних міжнародних економічних досліджень.

Формами міжнародної економічної інтеграції є:

– Зона вільної торгівлі є регіональною преференційною зоною, яка підтримує міжнародну торгівлю країн пов'язаної зони без тарифних та кількісних обмежень. Зони вільної торгівлі сприяють зростанню торгівлі всередині членів і на цій основі сприяють взаємній торгівлі. Найбільш розвиненою з цих сфер є Європейська зона вільної торгівлі промисловими товарами.

– Митний союз - спільна митна територія двох і більше країн, повне скасування тарифів у взаємовідносинах і єдиний тариф для третьої країни. Метою створення митного союзу є сприяння торгівлі між країнами-учасницями без створення

додаткових бар'єрів у торгівлі з третіми країнами. СОТ дуже ретельно стежить за дотриманням цього положення своїми членами.

– Спільний ринок - об'єднує національні ринки кількох країн в єдиний великий ринок із вільним рухом капіталу, товарів, послуг і робочої сили в його межах.

– Економічний союз - Національна економіка кількох країн об'єднана на основі митного союзу, спільного ринку, єдиної фінансової системи та реалізації єдиної валютної політики.

– Політичні альянси - це союзи націй, засновані на укладенні угод про асоціацію, спрямовані на здійснення спільної політики в усіх сферах суспільного життя.

– Міжнародна організація, група, консорціум - об'єднання держав або інших суб'єктів з різними інтересами (або груп різних інтересів) для спільного здійснення різноманітних заходів, спрямованих на їх задоволення.

Об'єктивний характер економічної інтеграції не передбачає, що вона відбувається спонтанно і спонтанно поза нормативно-правовою базою держав і міждержавних органів. Формування регіонального інтеграційного комплексу має договірно-правову основу. На основі взаємної згоди національні групи об'єднуються в регіональні міждержавні об'єднання і здійснюють спільну регіональну політику в різних сферах життя.

Серед багатьох інтеграційних організацій ЄС і ЄАВТ виділяються серед регіональних і субрегіональних інтеграційних організацій Західної Європи, НАФТА, Латинської Америки, Азії та Африки. Історично інтеграційний процес був найвиразнішим у Західній Європі у другій половині 20 століття. Формується єдиний економічний простір для всього регіону, в якому інтеграція досягає найбільш завершеної форми.

Відправною точкою інтеграції Західної Європи стало створення Європейської асоціації вугілля і сталі в 195 р.). Пізніше виникли Європейське економічне співтовариство та Європейський консорціум з атомної енергії. На основі цих трьох спільнот народився сучасний Європейський Союз.

У світі існують інші важливі і неважливі інтеграційні групи. Наприклад, у Латинській Америці це Латиноамериканська інтеграційна асоціація (ALADI),

Карибське співтовариство та спільний ринок Центральноамериканський спільний ринок (CARICOM), в Азії Асоціація держав Південно-Східної Азії (ASEAN), Півд. Азійська асоціація регіональних співтовариств (SAARC), Економічне співтовариство африкансько-західноафриканських держав (ECOWAS), Південноафриканська координаційна конференція (SADC), Економічне співтовариство Великих озер, Центральноафриканський економічний союз тощо.

У 1987 році члени Європейського співтовариства підписали Єдиний європейський акт, який заснував Сполучені Штати Європи, в яких рух людей, капіталу, товарів і послуг має бути вільним від національних кордонів і бар'єрів. Для цього в майбутньому мають бути запроваджені: національний паспорт; валюта; оподаткування; стандартна система; система зв'язку та транспорту; єдина митна система (див. Табл. 1.2).

Цим самим актом були скасовані всі платіжні та регулятивні директиви, спрямовані на обмеження взаємної торгівлі. Диплом про національну освіту вважатиметься еквівалентом.

Таблиця 1.2

Етапи міжнародної економічної інтеграції

Етап	Ліквідація митних бар'єрів у взаємодії торгівлі	Єдині тарифи відносно третіх країн	Вільне пересування капіталів, робочої сили	Узгодження економічної політики	Здійснення єдиної економічної політики
Зона вільної торгівлі	+	-	-	-	-
Митний союз	+	+	-	-	-
Спільний ринок	+	+	+	-	-
Економічний союз	+	+	+	+	-
Повна інтеграція	+	+	+	+	+

Джерело: Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Циганкова Т.М. Міжнародна економіка. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ – 1999 – 73 с.

Всебічна економічна інтеграція – це єдина економічна політика, та єдність законодавчої бази.

Умови:

- загальна податкова система;
- наявність гармонізованих стандартів;
- єдине трудове законодавство.

Цілі та значення міжнародної економічної інтеграції:

- досягнення максимальної продуктивності;
- можливість модулювати соціально-економічні процеси на регіональному рівні;
- товарні ринки насичені;
- забезпечення економічної та політичної консолідації та міжнародної військової безпеки.

Наслідки та ефективність міжнародної економічної інтеграції на економічний розвиток країн-учасниць.

Переваги:

- збільшення розміру ринку є ефектом розміру виробництва (для країн з меншою місткістю внутрішнього ринку), і на цій основі необхідно визначити оптимальний розмір підприємства;
- конкуренція між країнами загострюється;
- забезпечення кращих умов торгівлі;
- розширення торгівлі йде рука об руку з поліпшенням інфраструктури;
- поширення передових технологій.

Таким чином, глобальна регіоналізація є новою генерацією регіоналізації, яку можна визначити як об'єктивний процес розвитку сучасного світу з метою формування регіональних просторів з урахуванням політичного контексту глобального світу. Багаторівневність цього процесу призвела до появи різноманітних нових форм інтеграції (від субрегіональних організацій до міжрегіональних структур і навіть взаємодій на цивілізаційному рівні). Окрім традиційних учасників інтеграційного процесу, національної держави, у глобальному процесі регіоналізації беруть участь і недержавні актори, що дає змогу керувати інтеграційним процесом не

лише зверху, а й знизу. Процес глобальної регіоналізації можна розглядати як складний і структурований прояв соціально-політичного, економічного, соціального та культурного розвитку сучасного світу.

Щодо поглиблення МЕІ, то слід зазначити, що монетарна інтеграція пов'язана із певним скороченням виробництва, що зумовлено прийняттям спільного показника інфляції, тобто зменшенням можливостей країн регулювати суспільні витрати, що може спричинити зростання безробіття. Крім того, менш потужні економіки за обмеження застосування традиційних засобів національної економічної політики, наприклад валютних ресурсів, є вразливішими (менш захищеними було) перед різними господарськими розладами. Переваги монетарної інтеграції тим більші, а недоліки тим менші, чим відкритішою була економіка членів союзу. Хоча європейський економічний та валютний союз показав переваги, які проявляються також у збільшенні економічної та суспільної єдності крім іншого [13, с.56].

Розвиток МЕІ, зумовив поглиблення наукових досліджень даного явища, виділення форм інтеграції, і з врахуванням останніх - визначення передумов зростання добробуту угруповань. Запропоновані Б.Баласою форми (ЗВТ, МС, спільний ринок, економічний союз, повна економічна інтеграція) дещо видозмінювались окремими вченими, зокрема і вітчизняними. Вважаємо, що це пояснюється і зміною змісту РГУ, що спостерігається навіть у наявності чотирьох форм ЗВТ (класичні, розширені, поглиблені, розширені та поглиблені). У світі переважає укладання РГУ щодо вільної торгівлі, останні роки зростає їх кількість в Азійському регіоні. Кожна наступна форма інтеграції має приносити додаткові вигоди її учасникам, проте слід враховувати і можливі негативні наслідки та витрати. Їх передумови варто врахувати, використовуючи досвід інших об'єднань, беручи до уваги економічний розвиток їх країн-членів, торговельну політику та ресурсний потенціал, що дозволить оптимізувати зростання добробуту інтеграційних угруповань.

1.2. Моделі міжнародної економічної інтеграції

У процесі інтеграції країн світу переслідуються різні цілі. Але вони можуть не отримати те, що хочуть, тому що вони розвиваються за різними моделями економічного розвитку. Тут можна навести кілька теоретичних прикладів, які базуються на відомих теоретичних основах інтеграції та зовнішньої торгівлі. Якщо країна А (модель розвитку «наздоганяючого») і країна Б (модель інноваційного розвитку) утворюють зону вільної торгівлі, і відомо, що вона передбачає скасування тарифів між цими країнами, то інтеграція країни А і країни В може бути дуже великим питанням, адже вона не може відкрити зовнішні ринки (лібералізацію торгівлі) для країни В, тому що тоді товари з цієї країни витіснять товари вітчизняних виробників. Економічний рівень країни В є відносно високим, оскільки її суть полягає в тому, щоб йти шляхом інновацій та розвитку та використовувати високі технології. На ринку країни Б товари країни А не купуватимуть, оскільки вони нижчої якості, ніж вітчизняні. У країні А можуть закритися багато заводів і фабрик і країна може опинитися в стані економічної кризи. В результаті країна А втратила свій експортний потенціал, а її інфраструктура не була розвинена. Тобто національним інтересам країни А може бути завдано шкоди і вона стане країною-донором. Що стосується країни Б, то вона отримає більше вигоди, ніж країна А, тому що купуватиме більше своїх товарів у країні А. Ці умови є нерівними в рамках Єдиного об'єднання. Отже, якщо термоядерна асоціація не є хорошою для країни, це означає, що ці країни не можуть розвивати одна одну за певних умов, і навіть якщо країна А прийме це, вона не зможе рухатися до більш тісних зв'язків та глибшої інтеграції в майбутньому. Така умовна економічна взаємодія дедалі більше занепадатиме. Адже торгівля визначає не лише обсяги імпорту та експорту, а й майбутній добробут населення, кількість робочих місць, розвиток продуктивних галузей тощо. Щоб цього не відбувалося, в

рамках Консолідованої асоціації можуть бути встановлені обмеження, такі як впровадження торгового протекціонізму в окремих сферах, імпорتنі та експортні обмеження окремих категорій товарів. Можна сказати, що країни з однаковою моделлю економічного розвитку можуть отримати більше переваг від інтеграційного альянсу, оскільки процес інтеграції між цими країнами є рівноправним на певній стадії, тому він може бути легшим. Або можна припустити, що країна з інноваційною моделлю розвитку може інтегруватися з країною з експортоорієнтованою моделлю розвитку на більш вигідних для останньої умовах (якщо країни на це погодяться). Проте, якщо існує великий розрив між моделями економічного розвитку різних країн, і країни не можуть прийняти різні моделі економічного розвитку, то можна створити умови для слабкості країни за певними параметрами через відмінності. У режимі економічного розвитку, наприклад, бракує у виробництві високотехнологічної продукції тощо. Крім того, відтік капіталу в країну з інноваційною моделлю розвитку, перенасичення валютою країни, яка «наздоганяє» за рівнем розвитку, може призвести до негативних наслідків, які можуть стати великою проблемою. З теорії інтеграційних процесів видно, що основною проблемою в інтеграційному процесі є виникнення економічної взаємозалежності в різних сферах, що може мати негативний вплив на економіку країн з експортоорієнтованою або імпортозаміщувальною та інноваційною моделлю розвитку. Крім того, різні моделі розвитку країни не завжди можуть прийняти єдину політику щодо інших країн, і не завжди вигідно, щоб одна країна підкорялася вимогам іншої за певних конкретних обставин.

Незбалансований розвиток інтегрованих країн може бути спричинений різними моделями економічного розвитку країн. Розглянемо економічні моделі розвитку цих країн (див. Рис. 1.2).

Отже, спочатку розглянемо поняття моделі економічного розвитку. Модель економічного розвитку - тенденція розвитку економічних об'єктів (світового господарства, основних сфер світової економічної системи - розвинених країн, країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються, національної економіки, галузей економіки, інтеграційних об'єднань тощо), внаслідок чого в певний економічний результат. Характеристики моделі економічного розвитку (ступінь досягнення мети,

заходи щодо досягнення мети) визначаються конкретними умовами взаємозв'язку та взаємодії економічних факторів.

Рис. 1.2. Моделі економічного розвитку

Джерело: Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Циганкова Т.М. Міжнародна економіка. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ – 1999 – 73 с.

Однією з найпоширеніших моделей економічного розвитку є модель «наздоганяючого» розвитку. В основу моделі покладено теорію меркантилізму (розвиток торгових прибутків шляхом імпортозаміщення). Суть цієї моделі - промисловий протекціонізм, який часто підкріплюється монополією держави на зовнішню торгівлю та неконвертованістю національних валют. Ця модель сприяє створенню багатогалузевої економіки, але протекціонізм у кінцевому підсумку знижує конкурентоспроможність товарів на світовому ринку, стає перешкодою для подальшого розвитку, вимагає іншої моделі розвитку, вимагає іншої моделі розвитку.

Модель апіорі передбачає, що товар є висококонкурентним. Воно може поєднуватися з активною участю іноземного капіталу в експортному виробництві, шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату (податкові пільги, політична та соціальна стабільність тощо). Залежно від конкретних обставин різних країн, ці моделі можуть бути застосовані до їхніх країн. Чиста форма (Сінгапур, Гонконг) і модифікована форма (Японія, Корея). Інноваційна модель розвитку – це економічна модель, яка підвищує продуктивність країни, заснована на використанні високих технологій, що сприяє створенню конкурентоспроможної продукції для зовнішніх ринків. Він складається з багатьох елементів у динамічних відносинах. Основними елементами інноваційної моделі є: система виробництва наукових знань та інновацій, система освіти та підвищення кваліфікації, система комерціалізації наукових знань та інновацій, система використання інновацій, система управління та контролю інноваційного розвитку економіки. Практично всі високорозвинені країни світу сьогодні приймають інноваційно-орієнтовану модель економічного розвитку.

Інтеграційні об'єднання з різними моделями економічного розвитку не мають права на існування, а їх об'єднання може мати негативні наслідки, деякі інтеграційні об'єднання включають країни з різними моделями економічного розвитку, вони досить успішні (див. Рис. 1.3).

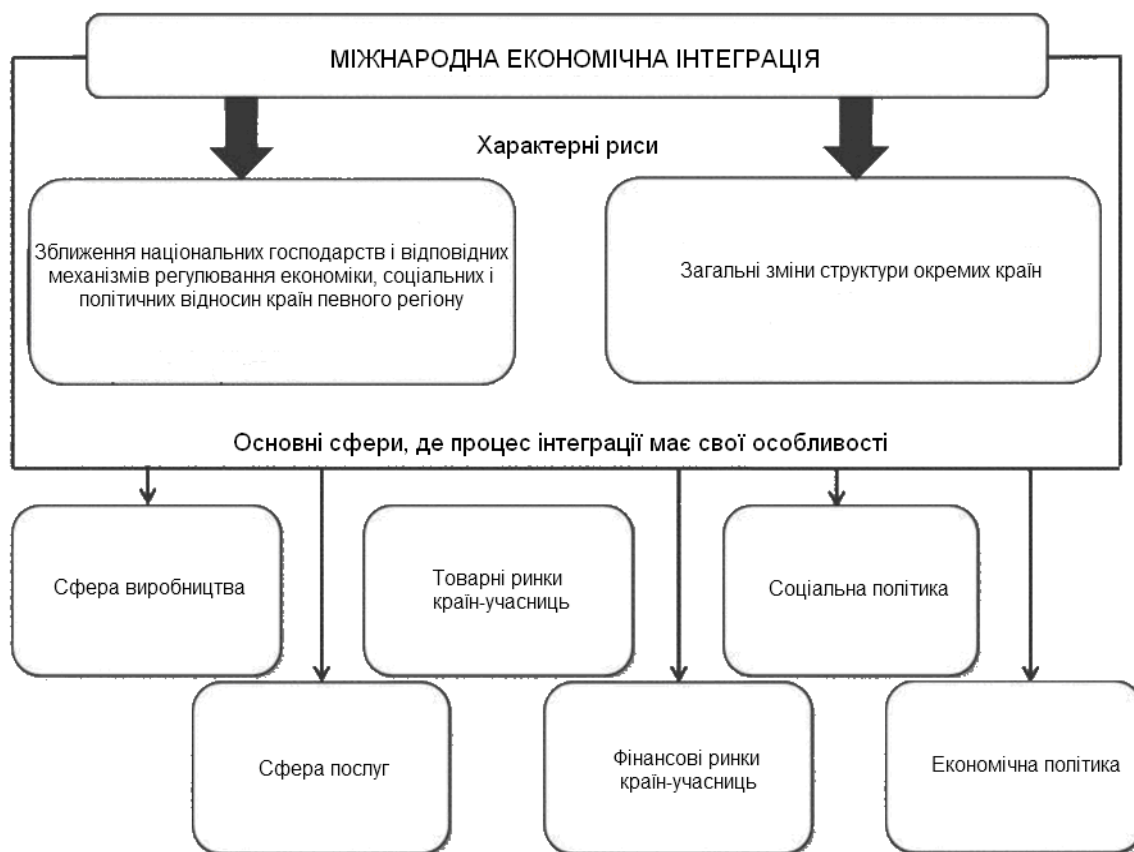

Рис. 1.3. Характерні риси міжнародної економічної інтеграції

Джерело: Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю. Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.

Більш конкретним прикладом взаємодії країн з різними моделями економічного розвитку в рамках інтеграційного блоку, включаючи США, Канаду та Мексику, може бути приклад Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА).

Як відомо, НАФТА - це надзвичайний альянс двох країн з інноваційними моделями економічного розвитку - США та Канади - та Мексики-індустріально-аграрної країни, модель розвитку якої є «наздоганяючою». Під впливом кризи зросла популярність деяких із так званої «великої трійки» латиноамериканських країн - Аргентини, Бразилії та Мексики, а також їхніх континентальних сусідів - Болівії, Венесуели, Перу, Чилі та ін.

Зона вільної торгівлі, відома як Північноамериканська угода про вільну торгівлю.

НАФТА — Північноамериканська угода про вільну торгівлю між США, Канадою та Мексикою. Спочатку інтеграція США і Канади поступово

розширювалася. У 1991 році Сполучені Штати та Мексика офіційно домовилися про угоду про вільну торгівлю між США та Мексикою. Для Сполучених Штатів метою північноамериканської угоди є не лише посилення економічної могутності Сполучених Штатів, а й посилення геополітичної могутності США. Це невід’ємна частина стратегічної політики США, спрямованої на досягнення широких цілей: вільний потік американських товарів і послуг, вільний доступ до американських інвестицій, захист прав інтелектуальної власності, підвищення конкурентоспроможності, використання нових регіональних порівняльних переваг у сфері високих технологій та американських інвестицій та дешева робоча сила в Мексиці поєднується з дешевими та багатими природними ресурсами її двох сусідів. Підкреслимо, що перед тим, як Мексика розпочала переговори щодо НАФТА, її уряд дійшов висновку, що лібералізація торгівлі в країні не гарантує довіри бізнесу та інвесторів, особливо з огляду на повороти 1980-х років. Потрібні довгострокові гарантії того, що реформи не відкочуються відразу. Тому уряди повинні юридично закріпити (щодо лібералізації та децентралізації) угоди зі світовими економічними гігантами. Іншими словами, лише Сполучені Штати можуть бути безповоротним гарантом трансформації країни.

Для Мексики НАФТА необхідна для успішного проведення економічних реформ і економічної модернізації. У минулому Мексика була країною, залежною від експорту нафти, але сьогодні вона є чистим експортером промислових товарів, що забезпечує стабільне економічне зростання. Під час переговорів Мексика прагнула забезпечити надійний доступ до найбільшого світового ринку (з перспективою заміни «азіатських тигрів»), збільшити інвестиційні потоки, у тому числі прибутковість мексиканських капіталовкладень, знизити рівень захисту на ринку США. Участь Канади в переговорах дає можливість для Мексики відкрити нові експортні ринки та джерела прямих іноземних інвестицій. Крім того, створення угоди про вільну торгівлю могло б забезпечити Мексику більш надійним інвестиційним середовищем, що означає залучення капіталу з третіх країн.

Зацікавленість Канади у приєднанні до НАФТА пов'язана з забезпеченням надійного доступу на мексиканський ринок і можливістю майбутнього доступу до цієї швидкозростаючої латиноамериканської країни для своїх товарів.

Що стосується Канади, то вона найменше виграла від НАФТА в перші кілька років, навіть незважаючи на те, що її економіка тісно пов'язана зі США і практично не має зв'язків з Мексикою. Проте під час повного розвитку НАФТА на всьому континенті сформувався лібералізований ринковий простір, і Канада могла розраховувати на приплив прямих і портфельних інвестицій із третіх країн, переважно країн-членів ЄС та Японії [7].

У процесі поглиблення інтеграції дві країни створили підприємства для спільного виробництва товарів і послуг, що дозволило канадським, мексиканським і американським компаніям спростити доступ до технологій, знизити витрати на виробництво та зміцнити співпрацю у взаємних рамках для досягнення їх цілі. Зміцнення позицій цих країн на міжнародному ринку. Інтеграція Північної Америки справила великий вплив на функціонування банківської галузі. У той час як участь у НАФТА приносить величезні вигоди, національна економіка також має певні витрати. Однією з них є іноземна конкуренція, яка негативно вплинула на рівень зайнятості в Сполучених Штатах і Канаді, оскільки багато американських і канадських транснаціональних корпорацій перенесли трудомістке виробництво в Мексику через дешеву робочу силу. Проте втрата робочих місць у трудомістких галузях компенсується створенням нових робочих місць у сферах послуг, капіталомістких і техномістких галузях. Крім того, зустрічні вітри включають підвищену вразливість канадської та мексиканської економік через посилену залежність від ринку США, що було особливо очевидним під час рецесії в США.

Сама НАФТА надає статистику економічного розвитку своїх країн-учасниць.

Зовнішня торгівля товарами між країнами-партнерами НАФТА зросла більш ніж втричі до 946 мільярдів доларів США після вступу в силу Інтеграційного альянсу НАФТА. Торгівля Канади зі США за цей період зросла майже втричі, тоді як торгівля між Мексикою та США зросла більш ніж у чотири рази.

На сьогоднішній день партнери НАФТА обмінялися близько 2,6 мільярда доларів. Сполучені Штати торгують один з одним щодня. Це приблизно 108 мільйонів доларів США погодинно. З початком НАФТА економіка Північної Америки зростає більш ніж удвічі. Сукупний валовий внутрішній продукт (ВВП) Канади, США та Мексики перевищує 17 трильйонів доларів. США У 2008 році порівняно зі Сполученими Штатами він становив 760 мільйонів доларів США.

1.3. Економічні складові та принципи функціонування інтеграційних об'єднань ЄС і АСЕАН

9 травня 1950 року вважається початком сучасної європейської інтеграції.

Після набрання чинності Лісабонської угоди 1 грудня 2009 року правова система ЄС була значно спрощена. Замість трьохрівневої структури, яка охоплює Європейське співтовариство, закордонні справи та співробітництво у сфері безпеки, а також судову та поліцейську співпрацю у кримінальних справах, ЄС створив структуру з однією опорою. Право ЄС повністю інтегроване в правові системи держав-членів ЄС. Значною мірою правові норми ЄС мають пряму дію та перевагу над національним законодавством держав-членів. Суб'єктом права ЄС, окрім держав та інституцій ЄС, є також юридичні та фізичні особи.

Принципами функціонування ЄС закріплені у:

- Композиційному договору («Основне законодавство»);
- міжнародні (додаткові) договори з міжнародними організаціями та іншими державами;
- постанови, директиви, рекомендації та висновки («вторинне законодавство»);
- рішення, висновки та загальні принципи, сформульовані Європейським Судом Справедливості (ЄС).

1. Установчі договори. Договір про ЄС і Договір про ЄС є комплексною угодою. До них належать зміни, внесені Маастрихтським договором, Амстердамським договором, а також Ніццьким і Лісабонським договорами. Список засновницьких договорів: Договір про Європейське співтовариство вугілля та сталі 1951 р., Договір

про Європейське економічне співтовариство 1957 р., Договір про Європейське співтовариство з атомної енергії 1957 р., Конвенція Європейського співтовариства про деякі спільні інститути 1957 р., Договір про єдність 1965 р., 1972 (Великобританія, Данія, Ірландія), 1979 (Греція), 1985 (Іспанія, Португалія), 1994 (Австрія, Фінляндія та Швеція), 2003 (Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словенія, Словаччина, Угорщина та Чеська Республіка), 2007 (Болгарія та Румунія); бюджетні угоди 1970 та 1975 років; Єдиний європейський акт 1986 року; Договір ЄС 1992 року; Амстердамський договір 1997 року; Ніццький договір 2003 року; Лісабонський договір 2009 року

Ці документи складають основу правового порядку ЄС і є основним джерелом права. Якщо вони суперечать нормам, що містяться в міжнародних («додаткових») угодах, перевагу мають установчі угоди.

2. Угоди з міжнародними організаціями та іншими країнами. Міжнародні угоди або конвенції є «невід'ємною частиною права Співтовариства». Укласти такий договір:

- 1) ЄС лише в межах повноважень, наданих установчим договором ЄС;
- 2) Приєднання ЄС до вже укладених міжнародних угод (наприклад, Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ)).

Слід вважати, що повним джерелом права ЄС є лише угоди, укладені ЄС як самостійним суб'єктом права або ратифіковані всіма державами-членами ЄС. Лише у виняткових випадках країни-члени ЄС укладають угоди з іншими країнами (тобто країнами, що не входять до ЄС), які визнані Європейським судом як джерело права ЄС.

3. Вторинне законодавство в ЄС. Законодавчі повноваження Ради міністрів і Європейської комісії. Рада Міністрів та Європейська Комісія, згідно зі ст. Стаття 288 ДЄС, вони мають право видавати регламенти, директиви, рішення, надавати рекомендації та висновки з метою виконання покладених на них завдань.

Регламент є актом Ради міністрів або Європейської комісії. Вони встановлюють загальні правила, які однаково застосовуються в усіх країнах-членах ЄС. ст. У статті 288 Договору про функціонування Європейського Союзу зазначено, що правила є

обов'язковими в повному обсязі та застосовуються безпосередньо до всіх держав-членів. Це означає, що вони мають силу закону без подальшої імплементації в національні закони держав-членів, і особи можуть посилатися на них у національних судах для захисту своїх суб'єктивних прав.

Інструкція, згідно Стаття 288 ДФЄС є обов'язковою для кінцевого результату, якого вони мають досягти, та держави-члена, на яку вони спрямовані. Проте держави мають можливість обирати форму та спосіб реалізації (такою формою може бути законодавчий акт або розпорядження). Директива може стосуватися всіх країн-членів ЄС або лише деяких із них. Загалом, директиви є основним інструментом координації законодавства в державах-членах. Хоча ці директиви мають бути імplementовані в національне законодавство держав-членів, щоб мати повну юридичну силу, Європейський суд постановив, що за певних умов вони можуть мати пряму дію.

Рішення Ради Міністрів і Європейської Комісії є індивідуальними правовими актами проти особи або осіб, якими можуть бути держави, фізичні чи юридичні особи. Рішення є обов'язковими в повному обсязі (але лише для їх адресатів) і не вимагають подальшого виконання.

Регламенти, директиви та рішення є обов'язковими. Відповідно до ст. Згідно зі статтею 296 Договору про функціонування Європейського Союзу, ці акти повинні містити мотиви, на яких вони базуються, і містити посилання на пропозиції чи висновки, які повинні бути отримані відповідно до установчого договору ЄС. Ці вимоги програми є основними. Їх невиконання може призвести до судового скасування актів ЄС на підставі ст. 263 або Стаття 265.

Рекомендації та висновки носять виключно інформаційний характер і не мають обов'язкової сили. Вони лише переконливі, однак вони не зовсім позбавлені правового значення. У рішенні Європейського суду у справі «Grimaldi v. Fonds des Maladies Professionnelles» судді національних судів повинні брати до уваги відповідні вказівки під час розгляду справи, особливо якщо вони допомагають тлумачити національне законодавство або право ЄС.

Хоча Стаття 288 Договору про функціонування Європейського Союзу містить чітку класифікацію правових актів інституцій ЄС, і фактично формально визначати

акти як регламенти, директиви чи рішення часто вводять в оману. Тому, коли виникають суперечки, Європейський суд розглядає суть поведінки, а не форму. У багатьох випадках Європейський суд дійшов висновку, що статути, які не встановлюють загальних правил, можуть бути перекваліфіковані як «приховані рішення».

4. Рішення Європейського Суду та Суду першої інстанції. Право ЄС не визнає принципу судового прецеденту, однак важливо, що рішення Європейського суду та Загального суду правосуддя (GC) є обов'язковими лише для сторін у справі. Як Європейський суд, так і Європейський суд мають юрисдикцію щодо забезпечення дотримання законності при тлумаченні та застосуванні Договору про функціонування Європейського Союзу, а отже, тих частин рішення Суду, які тлумачать засновницький договір, положення мають особливе значення і стають джерелом права. Європейський суд та Європейський суд встановлюють загальні принципи тлумачення та застосування правових положень ЄС судами держав-членів ЄС. Це доводить надзвичайно важливу роль судів у розвитку правової системи ЄС.

На відміну від судів загального права, Європейський суд і Верховний суд не зв'язані своїми попередніми рішеннями. Такий підхід може якнайкраще вирішити суперечливі питання в мінливих політичних та економічних реаліях.

З точки зору політичних стандартів, членство в ЄС вимагає інституційної стабільності в країнах-кандидатах, щоб гарантувати демократію, верховенство права, повагу та захист меншин. Стаття 6 Договору про Європейський Союз говорить, що «Європейський Союз заснований на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини та основних свобод і верховенства права».

Країни, які бажають стати членами ЄС, повинні не лише втілити принципи демократії та верховенства права у своїх конституціях, а й запроваджувати їх у своєму повсякденному житті. Конституція країни-претендента повинна гарантувати демократичні свободи, включаючи політичний плюралізм, свободу слова та свободу совісті. Вони встановлюють демократичні інститути та незалежну судову систему, конституційну юрисдикцію для належного функціонування державних інституцій,

проведення вільних і чесних виборів, регулярну заміну правлячої парламентської більшості та визнання важливої ролі опозиції в політичному житті.

Щоб оцінити виконання країнами-кандидатами членства, Європейська комісія (ЄК) виходить за рамки формального опису політичних інституцій та відносин між ними в кожному зі своїх висновків. Він оцінює, чи справді демократія характеризується за деякими детальними критеріями. Водночас перевірте, як захищаються конституційні права та свободи, особливо свобода слова, під час кампанії політичних партій, громадських організацій та ЗМІ.

Відповідно до Копенгагенського стандарту, вимогою для того, щоб стати членом економічного поля, є «ефективна ринкова економіка та здатність протистояти тиску конкуренції та ролі внутрішніх ринкових сил ЄС».

Критерії здатності протистояти конкурентному тиску та ринковим силам у межах ЄС передбачають:

1. Наявність ефективною ринковою економікою з достатньою макроекономічною стабільністю, яка дозволяє учасникам ринку приймати рішення в стабільній та передбачуваній атмосфері;

2. Адекватні людські та матеріальні ресурси, включаючи рівень інфраструктури (енергопостачання, телекомунікації, транспорт тощо), освіту та дослідницьку діяльність;

3. Ступінь, до якого державна політика та законодавство впливають на конкуренцію через реалізацію торгової політики, політики конкуренції та надання державної допомоги;

4. Ступінь і швидкість інтеграції країни в ЄС до розширення;

5. Достатня частка малих фірм в економічній структурі, оскільки малі фірми отримують вигоду від спрощеного доступу до ринку.

Європейська рада в Копенгагені дійшла висновку, що країни-кандидати повинні мати можливість взяти на себе зобов'язання щодо членства в ЄС у контексті досягнення цілей Договору про ЄС, включаючи політичний, економічний і валютний союз. Спільна зовнішня політика та політика безпеки є головним компонентом політичного союзу ЄС.

Важливою частиною Європейського Союзу є Європейський економічний і валютний союз (ЄВС). Проте слід розрізняти участь у валютному союзі, обов'язковому для всіх держав-членів ЄС, і прийняття євро як єдиної валюти. Нові члени не зобов'язані приймати євро як єдину валюту, навіть якщо вони є членами ЄВС. Участь допоможе у розвитку країн-кандидатів, щоб у майбутньому прийняти євро як єдину валюту всіх держав-членів ЄС.

Згідно з рішенням Європейської Ради від 1997 року в Люксембурзі, Європейське Співтовариство зобов'язане подавати щорічний звіт про прогрес, досягнутий країнами-кандидатами в процесі вступу, і відповідні висновки. У ньому комітет аналізує, чи відповідають реформи, проведені в країнах-кандидатах з 1997 року, Копенгагенським критеріям. Водночас ЄК розглядає лише ті заходи, які вже вжито, а не ті, що готуються. Це загальний підхід, який дає можливість на основі об'єктивного методу порівняти та оцінити реальний прогрес країн на шляху до вступу до ЄС.

Оцінка фактичного прогресу базується на різних джерелах інформації:

- інформація, надана країнами-кандидатами для виправлення висновків Комітету;
- інформація, отримана під час зустрічей. В рамках Європейської угоди та перегляду законодавчих змін.

Отже, перед країнами-кандидатами постають досить складні завдання, швидкість вирішення яких залежить від ефективності засобів їх вирішення. Центральна влада ЄС не лише контролює процес досягнення відповідності критеріям доступу, а й намагається розробити для цього ефективні плани.

Висновки, зроблені щодо заявок, поданих державами-кандидатами на членство в ЄС на основі вищезазначеного аналізу, відображають прогрес, досягнутий ними на шляху до досягнення відповідності Копенгагенським стандартам.

Угода про Шенгенський кордон є обов'язковою для держав-членів ЄС відповідно до умов Амстердамської угоди від жовтня 1997 року.

Підписання Амстердамського договору гарантує, що розширення ЄС не послабить захист ЄС від імпорту за демпінговими цінами, нелегальної імміграції та

організованої злочинності, а також сприятиме вільному пересуванню громадян у межах Шенгенської зони.

Шенгенська зона охоплює території п'ятнадцяти європейських країн. Це Австрія, Бельгія, Німеччина, Греція, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія. Франція, Данія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія та Швеція. До нього входять дві країни, що не входять до ЄС – Ісландія та Норвегія. Шенгенські візи, видані стороною угоди, дійсні в усіх країнах-учасниках.

Основними законодавчими документами Європейського Союзу (ЄС) є Єдиний європейський акт, Договір про Європейський Союз і Договір про заснування Європейського Співтовариства. Ці документи визначають: мету створення ЄС, інститути організації, її функції та послідовність формування, принципи, на яких діє ЄС, його компетенцію, основні завдання та принципи співпраці.

Згідно з цими документами, ЄС прагне:

- сприяти збалансованій і довгостроковій соціальній та економічній політиці, особливо шляхом створення простору без внутрішніх кордонів, через економічну та соціальну рівність, а також шляхом створення економічного та валютного союзу, спрямованого на запровадження спільної валюти.

- утвердження Європейського Співтовариства на міжнародній арені, особливо шляхом реалізації спільної зовнішньої політики та політики у сфері громадської безпеки, може призвести до створення спільної системи оборони, де це необхідно.

- посилити захист прав та інтересів громадян країн-учасниць шляхом запровадження громадянства Союзу.

- розвивати тісну співпрацю у сфері судової практики та внутрішніх справ.

Підтримати досягнутий рівень інтеграції Співтовариства та на цій основі визначити, до якої міри політики та форми співпраці, встановлені Договором, потребують перегляду з метою забезпечення ефективності механізмів та інституцій ЄС.

Організаційна структура ЄС базується на принципі поділу законодавчих, виконавчих і судових функцій. Основні інститути ЄС включають:

- а) Європейський парламент;

- б) Рада Європи;
- в) Рада Європейського Союзу;
- г) Європейська комісія;
- д) Європейський суд;
- е) Палата аудиторів.

Європейський парламент є представницьким органом, який обирається шляхом загального прямого голосування громадянами всіх держав-членів ЄС з 1979 року кожні п'ять років. Кожній державі-члену надається фіксована кількість місць у парламенті залежно від чисельності населення країни. Функції Європейського парламенту дещо відрізняються від функцій національних парламентів. Так, Європарламент не обирає уряд. Це пов'язано з тим, що на рівні ЄС немає структури, яку можна вважати урядом у повному розумінні.

Однак Європейський парламент впливає на формування Європейської комісії, оскільки голова комітету призначається урядами держав-членів лише після консультації з Європейським парламентом. Крім того, кандидатури на посаду голови та інших членів комітету затверджуються Європейським парламентом. Основними функціями Європейського парламенту є: консультації, моніторинг, прийняття рішень, політична адвокація, демократичний контроль і законодавство.

Рада Європейського Союзу є головним законодавчим органом Європейського Союзу. У роботі Ради беруть участь представники міністрів держав-членів. Вибір міністрів, які беруть участь у зустрічі, залежить від предмета обговорення. Що стосується зовнішньої політики, то в роботі конференції беруть участь міністри закордонних справ кожної країни, щодо сільського господарства – міністри сільського господарства тощо. Як правило, законодавство ЄС має форму резолюцій і директив. Перше є обов'язковим і стає частиною національного законодавства. Директиви також є обов'язковими, але вони залишають державам вибір, як їх виконувати. Рішення Ради приймаються одностайно або простою або кваліфікованою більшістю. Обов'язки президента Ради виконуються по чергово міністрами закордонних справ країн-членів протягом 6 місяців.

Європейська Комісія є виконавчим органом Європейського Союзу. Склад Комісії переглядається та затверджується Європейським парламентом, тому кожен з її членів обіймає 5-річний термін. Як член колективного органу, кожен член ЄК підтримує одну або декілька сфер діяльності ЄС і очолює відповідний відділ Комісії, який називається Генеральним директором (сектором). ЄС має ініціативу і зобов'язаний подавати пропозиції щодо нових законів ЄС. Таку пропозицію вона робить після активних консультацій, але виходячи не з інтересів окремих регіонів чи країн ЄС, а з власного бачення доцільності того чи іншого рішення для долі ЄС та його громадян. У своїх ініціативах ЄС виходить із принципу субсидіарності, тобто виступає із законодавчими ініціативами лише в тих сферах, де ЄС має більше шансів на ефективну дію, ніж його окремі члени.

Європейське співтовариство спеціально захищає угоди ЄС і гарантує, що країни-члени застосовують законодавство ЄС. Якщо країни-члени порушують або не застосовують законодавство ЄС, Комісія може застосувати відповідні санкції, включаючи передачу справи до Європейського суду. ЄК контролює використання субсидій, які уряди виділяють своїм галузям, а також видає ліцензії на державну допомогу, якщо це не заборонено законодавством ЄС. Крім того, ЄК виконує роль виконавчого органу, відповідального за практичну реалізацію політики ЄС та управління нею. З цією метою Європейське співтовариство отримало повноваження та повноваження приймати важливі рішення в різних сферах політики, особливо в сільському господарстві, торгівлі та транспорті. Крім того, ЄК керує фінансами ЄС – бюджетом і функціонуванням різних фондів і програм ЄС, у тому числі тих, що стосуються допомоги країнам за межами ЄС.

Європейський суд Справедливості Оскільки ЄС заснований на юридично обов'язкових договорах, він дуже відрізняється від інших міжнародних організацій. Основною функцією Європейського суду є забезпечення однакового тлумачення законодавства ЄС та його пріоритету над національним законодавством у межах юрисдикції, встановленої установчими договорами. Таким чином, Європейський суд розглядає та регулює спори між державами-членами, між державами-членами та ЄС, установами ЄС, ЄС, а також фізичними та юридичними особами. Крім того,

Європейський суд укладає міжнародні угоди та проводить попередні слухання справ, переданих йому національними судами (хоча в даному випадку на них не поширюється юрисдикція Європейського суду). Європейський суд є вищою судовою інстанцією. Він не має в своєму розпорядженні засобів примусу. Проте, враховуючи його статус і повноваження, країни-члени та інституції ЄС загалом погоджуються з його рішенням.

Проаналізувавши ЄС можна дати аналіз АСЕАН та порівняти з ЄС.

Після закінчення холодної війни основна увага міжнародних аналітиків була зосереджена на політичних подіях і процесах, які відбувалися на передовій холодної війни: у Центральній Європі, на Балканах і на Близькому Сході, наслідках краху цих регіонів були надто драматичними для біполярної системи.

Концепція персоніфікації міжнародних відносин в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, запропонована В. Міхеєвим [23], — нова тенденція у світі, породжена глобалізацією і активно практикувана державами-членами АСЕАН та політичними елітами. Дослідники також заглибились у варіанти відкритого та закритого регіоналізму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що розвивається, на рівні АТЕС і на субрегіональному рівні – АСЕАН, Форум Східної Азії тощо.

Специфіка азійсько-тихоокеанської інтеграції пов'язана із пріоритетом субрегіональної інтеграції над регіональною - на субрегіональному рівні менш значними є і вплив фактору дезінтеграції, і відмінність у рівнях економічного розвитку.

Основними принципами роботи Асоціації є консенсус, співпраця, дипломатичне вирішення проблем без застосування сили чи загрози її застосування, принцип невтручання у внутрішні справи інших країн. Про це чітко сказано в основоположних документах організації – Бангкокській декларації 1967 року та Статуті АСЕАН 2007 року.

Акцентуючи увагу на іншому важливому моменті в розвитку АСЕАН, дослідники констатують на тому факті, що до асоціації входять держави, поміж населення яких переважають буддисти, мусульмани або християни, а також держави, де при владі комуністичні диктатори, ісламський султанат і військова хунта. Другою

перешкодою інтеграційних процесів в АСЕАН є жорстка конкуренція між приватними компаніями, тому саме вони виступають противниками створення відкритого ринку, власне чого вимагає Економічна Спільнота. І, третя перешкода стосується економічного націоналізму Індонезії, якій найменш вигідна лібералізація руху робочої сили в рамках програми Економічної Спільноти, оскільки вона є найбільшою державою Об'єднання, третя за величиною у світі демократія, держава, в якій найчисленніше мусульманське населення на планеті, розглядає іслам і демократію – як сумісні поняття, і незмінно дотримується аналогічного гасла, як і у випадку ЄС, «Єдність у різноманітті» [12]. Однак, попри вище окреслені перешкоди інтеграції АСЕАН в економічному та геополітичному аспекті, в держав регіону не має інших варіантів, окрім як триматися разом [11, С. 74-86].

Варто відзначити, що в рамках формування Економічної Спільноти АСЕАН, як і у випадку з ЄС, значна кількість громадських організацій глибоко стурбовані і закликають до переосмислення політики Асоціації, стверджуючи, що така політика АСЕАН є необ'єктивною та спрямована на користь корпоративних інтересів та традиційної еліти.

Формування Економічної Спільноти АСЕАН визначається чотирма колонами: перша – це створення єдиного ринку і виробничої бази, друга – підвищення конкурентоспроможності, третя – сприяння справедливому економічному розвитку, і четверта – подальша інтеграції АСЕАН в глобальній економіці. У випадку об'єднання зусиллями ринків регіону і виробничих центрів можна створити вільний потік товарів, послуг, інвестицій, капіталу і кваліфікованої робочої сили. Прихильники стверджують, що якщо інтеграція завершиться успішно, то за найближчі кілька років регіон може стати четвертим за величиною у світі в економічному плані [12].

Під час Народного форуму Асоціації, різні організації громадянського суспільства висловили зі свого боку теж глибоку стурбованість щодо того, що «лібералізація ринку праці збільшить кількість робочих місць і буде продовжувати чинити негативний вплив на права працівників». Вони відкидають модель розвитку регіональної інтеграції, яку їм насаджує зверху керівництво АСЕАН, пояснюючи це тим, що вона породжує торговельні та інвестиційні угоди не на рівних умовах, не

гарантує справедливого економічного перерозподілу, гендерної рівності, соціальної та екологічної справедливості, а також підзвітності широкому колу громадськості [12].

В якості альтернативного каркасу в АСЕАН «Ibon Foundation» припускає, що інтеграція повинна перетворити Асоціацію в регіоні на Об'єднання, у фокусі уваги якого перебуватимуть інтереси людей, такі як висока якість продуктів харчування, питання непорушності суверенітету, зміни клімату, повага прав людини і громадянина, а не ринкова стратегія зростання. Ключовими принципами функціонування між державами-членами АСЕАН мають стати солідарність, співпраця і взаємодоповнюваність всупереч економічній конкуренції, на думку представників цього дослідницького центру. Позаяк Економічний проект Спільноти на цей час не імплементований, то представники громадянського суспільства висловлюють сподівання у більш ґрунтовних та демократичних консультаціях усіх зацікавлених сторін майбутнього АСЕАН, а не тільки у рамках обмеженого кола.

Позитивне майбутнє АСЕАН можливе тільки тоді, коли буде підтримка громадськості, відтак Спільнота може успішно просувати свій порядок денний не тільки в поточних переговорах щодо зміцнення економічного співробітництва в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні на чолі з Китаєм, але й очолюваної США Транс-Тихоокеанської Угоди про партнерство [12].

Держави у рамках АСЕАН не проти порівнянь із ЄС, стосовно економічного потенціалу об'єднань. З огляду на це, вартими уваги є дані рейтингів зафіксовані аналітичним підрозділом «Economist Intelligence Unit», де подаються прогнози на 2020 року стосовно економічного поступу інтеграційних регіональних утворень АСЕАН та ЄС [4, С. 49] (див. Табл 1.4.)

Інтеграційні регіональні утворення АСЕАН та ЄС

	ВВП, дол.США млрд.	Населення млн.	ВВП на особу, дол.США
Загальний показник АСЕАН	2756	630	4370
Загальний показник ЄС	18160	510	35620
М'янма	52	54	970
Таїланд	422	67	6260
Індонезія	990	256	3870
Лаос	14	7	1950
В'єтнам	204	91	2230
Камбоджа	20	16	1260
Малайзія	371	31	12090
Сінгапур	336	6	58910
Бруней	16	0,4	37340
Філіппіни	332	102	3260

Примітка. Складено автором за даними Economist Intelligence Unit.

Уряди країн-учасниць групи розуміють, що будь-який конфлікт чи збройне протистояння послаблює весь регіон і кожну країну. Тому будь-яка тактична перевага для перемоги у війні призведе до загальної стратегічної поразки.

Країни за межами Південно-Східної Азії не можуть стати членами асоціації, але організація також створила систему партнерства з різними країнами та групами у форматі АСЕАН+. Для досягнення цієї взаємодії передбачено статус «партнер по діалогу», «партнер по діалогу», «партнер з розвитку». Держави також можуть брати участь у певних ініціативах чи заходах як спостерігачі чи гості. Крім того, моделі

регіонального співробітництва між АСЕАН і Китаєм, Японією і Республікою Корея (АСЕАН+3) і АСЕАН і Китаєм, Японією, Кореєю, Індією, Австралією і Новою Центральною Європою також забезпечують більш глибоке партнерство. Нова Зеландія (АСЕАН+6).

Серед особливостей інтеграційних процесів у рамках АТР виділимо такі: позитивний вплив на економіку країн- учасниць; можливість своєчасно адаптуватися до нових технологічних і фінансових вимог, пов'язаних із процесом глобалізації; створення умов для формування на основі АТЕС інших структур інтеграційного характеру. Кожна із зазначених особливостей може бути об'єктом подальших досліджень. Азійсько-Тихоокеанський регіон є третім за величиною центром світової економічної інтеграції, регіоналізм якого набув глобального значення. До регіону входять субрегіональні блоки, пов'язані географічним фактором: Північно-Східна Азія, Південно-Східна Азія, Східна Азія та Океанія, який не завжди витримується в різних підходах до країн АТР, тож їх групування відбувається незалежно від географічної віддаленості одна від одної [25, с. 36].

Система міжнародного поділу праці, яка склалася в АТР, стала основою для об'єднання економік регіону, господарського зближення на рівні транснаціональних корпорацій та фірм, що розмиває кордони і долає відокремлення національних комплексів. Переплетіння сприятливих та негативних факторів визначили специфіку азійської інтеграції – появу «фактичної інтеграції» на регіональному і субрегіональному рівні, що не є типовим для інших регіонів світу. Подібний тип інтеграції виник під впливом економічних взаємозв'язків та взаємодоповнення сусідніх країн і територій, що в кінцевому підсумку змусило уряди цих країн надати фактичній інтеграції інституціональну форму на основі підписання міждержавних угод.

Особливістю розвитку АТР є поглиблення економічних зв'язків між країнами за збереження геополітичного суперництва між ними. Частка країн Східної і Південно-Східної Азії у зростанні світового ВВП перевищує показник країн Заходу та Японії разом. За оцінками експертів, ця частка у 2020 р. може перевищити сукупний ВВП країн ЄС удвічі [8, с. 33].

Країни АТР не створюють міждержавних структур інтеграційного співробітництва, подібно до Євросоюзу, а натомість взаємодіють у рамках таких організаційних форм, як Азійсько-Тихоокеанське економічне співтовариство (АТЕС); субрегіональні інтеграційні угруповання, які існують – Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), та які формуються – «АСЕАН+3» (Китай, Японія, Республіка Корея); двостороннє співробітництво у трикутнику Японія – Республіка Корея – Китай; зона вільної торгівлі (АФТА). Наразі намічено створення зони АСЕАН – Китай і АСЕАН – Японія.

Особливістю АСЕАН є співробітництво з іншими країнами за ступенем значущості: визначаються партнери для діалогу та консультацій, а також спостерігачі. Асоціація має позитивний досвід колективного напрацювання спільної лінії поведінки на міжнародній арені й практики колегіального вирішення внутрішніх проблем Південно-Східної Азії на основі принципів консенсусу. АСЕАН наразі перетворилася на базову структуру багатостороннього співробітництва, що відіграє ключову роль в основних механізмах взаємодії в АТР.

Об'єднавши країни Південно-Східної Азії, АСЕАН продемонструвала прихильність до проголошення принципів загальнорегіональної економічної співпраці, що базується на дотриманні міжнародних правових норм державного суверенітету та праві кожної країни-члена самостійно обрати модель державного розвитку. Асоціація утвердилася як сильний центр регіонального тяжіння, про що свідчить потенціал макроекономічних показників країн АСЕАН [28, с. 42–43; 4; 10].

Асоціація задіяна у процесах створення регіональних угруповань на трьох рівнях: власне АСЕАН, Східна Азія та АТР, тому їй необхідно виробити чітку концепцію для кожного із цих рівнів. У «Другій декларації угоди АСЕАН» проголошувалося створення економічного об'єднання АСЕАН до 2020 р. як кінцевої мети економічної інтеграції. При цьому висувалися такі головні завдання: створення єдиного ринку; інтеграція та підвищення конкурентоспроможності; впровадження нових механізмів контролю за виконанням основних економічних програм; поглиблення регіональної інтеграції у провідних галузях економіки [29, с. 269].

До складу Асоціації входять нові індустріальні країни (НІК) з динамічною економікою, які долають наслідки економічної кризи, а відтак зазнають труднощів у процесі інтеграції. Для її прискорення досягнуто домовленості про створення зони вільної торгівлі АСЕАН – АФТА.

Новий розподіл сил у Східній Азії змусив країни регіону працювати над перспективами інституціоналізації регіональної співпраці. Країни АСЕАН усвідомили, що безспівробітництва із найбільшими економіками Східної Азії їм не під силу відновити економічне зростання на рівні регіону і кожної країни [14, с. 12]. У результаті у країнах Південно- Східної Азії створюються ЗВТ у форматі «АСЕАН+3» та окремо із Китаєм, Японією та Республікою Корея.

У 2002 році Китай і країни АСЕАН уклали Рамкову угоду про створення найпотужнішої в Азійському регіоні ЗВТ [12, с. 70]. Асоціацією було висловлено побажання налагодити аналогічні відносини із Росією, Японією та Республікою Корея, щоб перетворити Східну і Південно-Східну Азію на регіон більш динамічного розвитку. АСЕАН стає рушійною силою східноазійської економічної інтеграції завдяки місткому ринку й сьогодні здатний скласти конкуренцію американській та європейській економічним зонам [42, с. 15; 5; 13, с. 306–307].

Вступ до Асоціації країн, які знаходяться в перехідному періоді, перетворив її у дворівневу регіональну організацію. Досягнення цими країнами більш високого економічного статусу потребує тривалого періоду та спеціальних умов для їх розвитку.

В економічному аспекті створення Асоціації являє собою реалізацію кінцевої мети інтеграції, зафіксованої у «Баченні АСЕАН 2020 року», – розвиток стабільного, висококонкурентного регіону із вільним рухом товарів, послуг та інвестицій, збалансованим економічним розвитком, поступовим усуненням соціально-економічних диспропорцій.

Дослідники зосередилися на іншому важливому аспекті розвитку АСЕАН, зазначивши, що в об'єднання входять країни з переважно буддистським, мусульманським чи християнським населенням, а також країни з комуністичними диктаторами, ісламськими султанатами та військовими хунтами при владі. Другою

перешкодою на шляху інтеграційного процесу в АСЕАН є гостра конкуренція між приватними компаніями, через що вони виступають проти створення відкритого ринку, якого насправді вимагає економічне співтовариство. Третьою перешкодою є економічний націоналізм в Індонезії, яка найменше виграє від лібералізації мобільності робочої сили за програмою Економічного співтовариства, оскільки це найбільша країна у федерації, третя за величиною демократія у світі та має найбільше мусульманське населення на планеті. Вони бачать іслам і демократію як сумісні поняття, і постійно дотримуються схожих гасел, таких як ЄС «Єдність у різноманітності». Однак, незважаючи на згадані вище економічні та геополітичні перешкоди інтеграції в АСЕАН, країни регіону не мають іншого виходу, як об'єднатися.

Варто зазначити, що в рамках формування Економічного Співтовариства АСЕАН, як і в Європейському Союзі, значна кількість громадських організацій закликали до перегляду політики Економічного Співтовариства АСЕАН, стверджуючи, що така Політика АСЕАН є упередженою та спрямована на користь корпоративним інтересам і традиційним елітам.

Формування економічного співтовариства АСЕАН визначається чотирма стовпами: перший — створення єдиного ринку та виробничої бази, другий — підвищення конкурентоспроможності, третій — сприяння справедливому економічному розвитку і четвертий — подальша інтеграція АСЕАН у світова економіка. Якщо об'єднати регіональні ринки та виробничі центри, можна створити вільний потік товарів, послуг, інвестицій, капіталу та кваліфікованої робочої сили. Прихильники кажуть, що регіон може стати четвертою за величиною економікою світу протягом наступних кількох років, якщо інтеграція буде успішною.

Висновки до розділу 1

Незважаючи на різноманітність ідей розвитку міжнародної економічної інтеграції, єдиного спільного підходу не виділено. На даному етапі неможливо говорити про міжнародну інтеграцію лише з економічної чи політичної точки зору.

Міжнародну економічну інтеграцію слід розуміти як політико-економічний процес національного примирення та об'єднання, економічні системи якого переплітаються, з єдиною економічною політикою та наднаціональним політичним управлінням.

Отже, початок другого десятиліття XXI ст. АСЕАН виступила як головна політична сила в регіоні та авторитетний гравець у глобальних міжнародних відносинах. При цьому зрозуміло також, що кількість об'єднань політичної ваги неухильно збільшуватиметься в міру зростання економічного потенціалу, що спостерігається досить давно у більшості членів угруповання, та інтенсифікації процесу економічної інтеграції. Висновки дослідження можуть бути використані експертами МЗС України, а також фахівцями інших державних установ, науково-дослідних інститутів і центрів, які беруть участь у плануванні та реалізації зовнішньої політики України в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

РОЗДІЛ 2

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЄС ТА АСЕАН

2.1. Аналітична оцінка особливостей і результативності економічної політики ЄС

Загальна економічна політика та стратегія економічного розвитку є складовими, що формують єдиний економічний простір, з метою створення однакових умов для здійснення господарської діяльності. Слід зазначити, що національна економічна політика спрямована на підтримку єдиного економічного інтересу та лінії. Реалізація єдиного економічного шляху ЄС здійснюється в рамках Економічного та валютного союзу ЄС.

Єдина економічна політика ЄС базується на дотриманні державами-членами критеріїв конвергенції загального для всіх країн напрямку економічної політики, Пакту стабільності та зростання та Національного плану стабілізації. Напрямок єдиної економічної політики ЄС такий:

- 1) торгівля – на основі Митного Союзу ЄС та єдиних принципів торгівлі для всіх країн Співтовариства;
- 2) виробництво (промислова політика) – спрямована на підвищення конкурентоспроможності ЄС;
- 3) сільськогосподарська політика – її важливість залежить від того, що стимули виробництва та обмеження імпорту призводять до підвищення цін на продукти харчування на ринку ЄС порівняно зі світовими ринковими цінами;
- 4) транспорт;
- 5) потік факторів виробництва;
- 6) регулювання відносин між суб'єктами господарювання (конкуренція, антимонопольне законодавство тощо);
- 7) соціальна політика.

Дослідження на основі школи неомарксистської теорії світової системи І. Валлерштайнер [49], К. Даннер [46], І. Кавані [47] та Б. Брюер [42], аналізуючи макроекономічні показники та структуру зайнятості в країнах, можна зробити висновок, що ядро ЄС включає країни-засновники та найпотужніші економіки, тоді як периферія – переважно країни, що розвиваються, у Центральній Європа. На основі аналізу регіонального розподілу країн ЄС пропонується вважати Німеччину та Францію центральними країнами, а Грецію та Угорщину периферійними.

Керуючись офіційними статистичними та стратегічними публікаціями, звітами національних урядів і рекомендаціями рад, а також національною економічною політикою лідерів ЄС – Німеччини (економіка №1 ЄС) і Франції (економіка №2 ЄС), було проведено детальний аналіз. Зростання реального ВВП в обох країнах становить близько 1,8% на рік. Країни є прихильниками стратегії «Платформи G20». Проаналізувавши основні макроекономічні показники та поточну економічну ситуацію в різних країнах, виявлено позитивні тенденції в їх економічному розвитку. У результаті в 2017 році в Німеччині було зайнято 44,1 мільйона людей, а рівень безробіття впав в середньому на 3,6% на рік. п., у Франції падіння склало 0,2 дюйма. п., до 9,9%. Певні скорочення відбулися в результаті реформ і підвищення зарплат).

Економічна політика країн Центру спрямована на:

1) залучення державних інвестицій в інфраструктуру, освіту, дослідження та інновації (середньорічне зростання 5%) (Німеччина збільшує цей показник на 8,3% на рік);

2) реформувати податкову систему та посилити конкуренцію в сфері послуг;

3) поліпшити соціальне середовище та підвищити пенсійний вік.

У 2019 році, відповідно до наступного виборчого циклу в ЄС, усі основні інституції знову відкрилися. У зовнішньополітичній сфері нове керівництво європейських інституцій виступає за доцільність подальшого процесу розширення ЄС і активно співпрацює з сусідами для посилення глобальної ролі ЄС як постачальника безпеки та стабільності.

Голосування Хорватії в Європейській раді в першій половині 2020 року збігається з критичним етапом у розбудові солідарності всередині та за межами ЄС

для подолання кризи, спричиненої пандемією. У другій половині 2020 року Німеччина перейняла ротаційне головування в Раді ЄС з амбітним планом. Саме до кінця 2020 року, відповідно до Берлінського плану, важливий процес ЄС включає затвердження нового семирічного бюджету ЄС до 2027 року, угоду та початок плану виходу з кризи, спричиненої кризою. Пандемія («ЄС нового покоління»), компроміс щодо міграційної угоди ЄС, політична та торгова угода з Великобританією, політичний діалог з Китаєм і США. Однак у країнах ЄС немає компромісної позиції з найбільш чітко сформульованих питань, що робить малоімовірною швидку реалізацію будь-яких планів. Більшість завдань, особливо у сфері міжнародних відносин, вимагатимуть серйозних зусиль у 2021 році, особливо по відношенню до глобальних партнерів (США, Китай) і країн регіону (Росія, Туреччина).

Для майбутнього ЄС, особливо в контексті його ролі в глобальних і регіональних питаннях, принципово важливою є довгострокова робота європейських інституцій і держав-членів у новому семирічному бюджеті ЄС на 2021-2027 рр. У травні 2020 року Єврокомісія запропонувала переглянути бюджет, а на липневому засіданні Європейської ради глави держав і урядів скоротили загальний бюджет майже на 25 мільярдів євро (близько 2%). У грудні 2020 року було затверджено бюджет у 1,074,3 трлн євро. Була підтримана ініціатива лідерів Франції та Німеччини щодо розробки інструменту відновлення ЄС наступного покоління, який має отримати близько 750 мільярдів євро за рахунок солідарних запозичень на фінансових ринках для подолання економічних наслідків спалаху для країн ЄС. Формування конкретних фінансових рамок і механізмів додало нових ліній розмежування між державами-членами, які ще проявляться в середньостроковій перспективі щодо умов і обсягів розподілу коштів між державами-членами ЄС. Схвалений Європарламентом проект бюджету до останнього блокували Польща та Угорщина, як реакція на запропоновані умови допомоги у фінансуванні вищезгаданих інструментів, враховуючи стан верховенства права в країнах-членах ЄС.

У контексті формування політики безпеки та оборони ЄС може вплинути Європейський фонд миру. Цей позабюджетний фонд (що складається з держав-членів ЄС) припускає, що за нової бюджетної перспективи ЄС зможе більш адекватно та

своєчасно реагувати на міжнародні кризи та терористичні загрози. У 2021 році буде активно обговорюватися фактичний зміст механізму, який має стати більш амбітним, ніж нинішній підхід ЄС до кризових ситуацій за кордоном. У березні 2021 року, під час голосування Португалії в Раді ЄС, відбудеться саміт Східного партнерства, на якому будуть представлені нові стратегічні напрями на середньострокову перспективу. Результати цієї роботи безпосередньо вплинуть на формування відносин ЄС із країнами Східної Європи та Південного Кавказу в політичній, економічній, енергетичній та безпековій сферах.

Інструменти відновлення, запроваджені в першій половині 2021 року, дозволять державам-членам швидше вийти із затяжної економічної кризи. Початок виробництва вакцини проти COVID-19 задовольнить деякі необхідні потреби до середини 2021 року та почне відновлювати економічну діяльність.

Нові фінансові інструменти в бюджеті ЄС будуть діяти вчасно з початку 2021 року, а потенціал ЄС як глобального гравця продовжуватиме розвиватися. Буде менше конфліктів чи протистояння з питань зовнішньої політики між окремими державами-членами ЄС або між державами-членами та установами ЄС.

У сфері безпеки також важливою є подальша інституціоналізація та процедурна підтримка в рамках механізму PESCO, якому наразі ще бракує усталеного підходу до співпраці з третіми країнами.

ЄС є не єдиним, а визнаним світовим лідером міжрегіональної політики. Для досягнення своїх амбітних зовнішньополітичних цілей він використовує широкий спектр зовнішньополітичних інструментів впливу в зоні своїх регіональних інтересів, включаючи «жорстку силу», «м'яку силу» (soft power), «розумну силу» та «громадянську силу».

Глобальна стратегія ЄС «Спільне бачення, спільні дії: сильніша Європа», прийнята в червні 2016 року, передбачає побудову комплексу регіональних порядків співпраці, одночасно вирішуючи проблеми безпеки та розв'язуючи конфлікти.

Наразі ЄС дотримується диференційованого підходу у зовнішній регіональній політиці. В Африці на південь від Сахари Європейський Союз працює над створенням нового регіону. У Європейській політиці сусідства (2003) ЄС приймає модель

співпраці, пов'язану з передачею цінностей та інституцій у сусідніх країнах і надає підтримку в регіональному будівництві. ЄС очікує від своїх сусідів конкретного прогресу в напрямку зближення спільних цінностей та ефективного впровадження політичних, економічних та інституційних реформ, включаючи приведення законодавства у відповідність до Aquis. ЄК пропонує привілейоване партнерство, засноване на спільній відданості спільним цінностям, таким як демократія та права людини, верховенство права, належне врядування, принципи ринкової економіки та сталий розвиток. Він спрямований на тісніші політичні зв'язки, часткову економічну інтеграцію, підтримку дотримання стандартів ЄС, економічні та соціальні реформи.

Середземноморський регіон займає особливе місце в політиці ЄС. Амбітна мета, визначена Барселонською декларацією (1995 р.), така: «Інтеграція Середземноморського басейну в зону діалогу, обміну та співпраці для забезпечення миру, стабільності та процвітання». У своїх відносинах із середземноморськими країнами ЄС наполегливо працював над тим, щоб представити себе як «регульованого експортера». Барселонська декларація містить більшість принципів Результату Співтовариства. Пропозиція бюрократії ЄС щодо партнерства зі своїм південним сусідом ґрунтується на твердій вірі в те, що економічного розвитку та зменшення бідності можна досягти лише через функціонування демократичних інститутів і підзвітність уряду, і що лише демократичний плюралістичний уряд, який поважає права меншин, може привести до внутрішньої стабільності. Приклади реалізації стратегії ЄС у Латинській Америці показують, що країни та регіональні об'єднання впроваджують індивідуальні переговори з кожним субрегіональним інтеграційним об'єднанням.

ЄС сприяє інтеграції територіальних прикордонних регіональних організацій, зокрема АСЕАН та Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії (SAARC). За типами політичних устроїв країни регіону не є уніфікованими, тому вибірково сприймають європейську модель побудови системи регіональної інтеграції.

Реінтеграція євразійського простору вважається одним із пріоритетів ЄС. Тим не менш, ЄС визнає, що європейський проект Ради Центральної Азії зазнав поразки через взаємну недовіру, розбіжності інтересів потенційних членів і боротьбу за

регіональну гегемонію, невирішені територіальні та торгові суперечки, водні битви та тиск з боку Китаю та Росії, над чим вони наполегливо працювали. утримувати центральноазіатські держави у сфері свого впливу.

Незважаючи на очевидні труднощі, ЄС продовжує утверджуватися на міжнародній арені як один із головних міжнародних гравців у реалізації зовнішньої регіональної політики. Позитивний досвід політики «сила норм» відображається у стандартизації та ринковому нагляді, інституціоналізації регіональної торгівлі, створенні спільних підприємств. Проте, серед тих, хто бере участь у перегляді Європейської політики сусідства, існує загальна згода, що підхід ЄС має бути більш гнучким і враховувати внутрішні особливості кожної країни глобального регіону.

2.2 Специфіка економічних цілей і ефективність функціонування інтеграційного об'єднання АСЕАН

АСЕАН вважається успішним інтеграційним проектом. АСЕАН було утворено в 1967 році, коли західні країни (НАТО, СЕАТО, СТО, Azpac, ANZ) брали участь у всесвітньому поширенні військово-політичного альянсу, заснованого на антикомуністичній ідеології. Ці організації різні та самостійно визначати долю регіону без участі країн, що не входять до регіону, і ґрунтується на концепції системного та всебічного політичного, економічного, культурного співробітництва та співробітництва у сфері безпеки. У той час було багато критики щодо відсутності видимих результатів асоціації. Насправді розвиток асоціації йде неквапливо. Проте за 50 років існування їй вдалося об'єднати всі 10 країн регіону, де проживає близько 623 мільйонів людей, незважаючи на значні відмінності в соціально-політичних системах, ідеологіях і рівнях економічного розвитку. З економічної точки зору АСЕАН є великим ринком із загальним ВВП 2,8 трильйона доларів США², з відносно високими темпами зростання та величезним потенціалом розвитку, що є дуже привабливим для іноземних інвесторів. Організація прагне досягти фінансової інтеграції та сталого розвитку до 2025 року.

Успіх АСЕАН залежить не лише від ступеня економічної взаємозалежності, але, що більш важливо, від Південно-Східної Азії та в цілому, включаючи нерегіональні країни. АСЕАН є ініціатором створення мережі інституційних переговорних майданчиків з питань економічного співробітництва та безпеки за участю США, Китаю, Росії, Японії, Європейського Союзу, Австралії та інших країн. У результаті АСЕАН стає системою — частиною нової архітектури безпеки, яка зараз переживає серйозну напругу через напруженість між США та Китаєм у регіоні. Боротьба цих країн ведеться за АСЕАН в цілому, але також і за окремі країни, що дозволяє поставити питання про міцність єдності та співпраці в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Принципи єдності АСЕАН і США, і Китай є найбільшими економічними та політичними партнерами країн АСЕАН. У той же час частка США в торгівлі та інвестиціях скорочується. З початку XXI ст. Загальний обсяг торгівлі з країнами АСЕАН скоротився вдвічі. Сьогодні США посідають четверте місце серед торгових партнерів АСЕАН, поступаючись Китаю майже вдвічі. За обсягом прямих інвестицій США посідають третє місце. Китай є найбільшим торговим партнером АСЕАН. Загальний обсяг торгівлі між Китаєм і країнами асоціації становить близько 500 млрд доларів США (443,6 млрд доларів США у 2015 р.). Розвивається двостороннє співробітництво з країнами АСЕАН у сфері оборони. Зрозуміло, що Китаю вдалося розвинути особливо тісні відносини з деякими країнами АСЕАН.

Камбоджа, країна Асоціації держав Південно-Східної Азії, яка має найтісніші зв'язки з Китаєм, підтримує Пекін політично. Існують різні причини такої позиції. Камбоджа – країна зі слабкою, але швидко зростаючою економікою на 5-6% на годину. Сполучені Штати є важливим ринком для камбоджійського виробництва одягу. Однак відносини зі США погіршилися, коли американці почали підтримувати політичні сили, опозиційні уряду Хун Сена. Китай є найбільшим торговельним партнером і інвестором країни. Крім того, Китай надав значну фінансову допомогу камбоджійському режиму, зміцнивши владу уряду Хун Сена. Розвивається співробітництво між двома країнами у військовій сфері. Традиційні тісні відносини Камбоджі з сусіднім В'єтнамом були непростими, і Пномпень потребує підтримки Китаю в цьому відношенні.

Лаос — це країна з населенням 6,8 млн осіб, яка межує з Китаєм і В'єтнамом, і між двома країнами пов'язують давні дружні стосунки. Лідери Лаосу поставили перед собою амбітні економічні цілі – до 2020 року перетворити країну на аграрно-індустріальну. У зв'язку з цим дуже важливою є співпраця з Китаєм для розробки корисних копалин у країні та реалізації масштабних інфраструктурних проектів, таких як «Один пояс, один шлях». керує будівництвом Трансазіатської залізниці від Куньміна, великого транспортного вузла в провінції Юньнань на півдні Китаю, до Сінгапуру. Мережа залізниць, яка незабаром буде побудована, з'єднає Лаос, В'єтнам, Камбоджу, М'янму, Малайзію та Таїланд.

Камбоджа, Лаос і М'янма складають блок АСЕАН, який все більше схиляється до Китаю. Основні китайські інвестиції в регіоні пішли в ці країни, чия економіка є найслабшою та найбільш залежною від Китаю.

Зовнішні економічні пріоритети та політичні міркування країн АСЕАН є причинами очевидних розбіжностей всередині АСЕАН щодо позиції південної частини Тихого океану та власності на острови Парасель і Спратлі. Боротьба за домінування між США і Китаєм відображена в СКМ. Більш того, тут сходяться інтереси регіональних і позарегіональних країн. У ширшому контексті тихоокеанське судноплавство має велике значення майже для всіх країн світу, багатьох країн Південно-Східної Азії та за її межами. Усе це підкреслює надзвичайну складність питання, у якому переплетені військово-морські, торгові та економічні інтереси.

У китайсько-в'єтнамському конфлікті в Південно-Китайському морі в основному беруть участь країни, які мають суверенітет над островами Спратлі: Китай, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія, Бруней, а також суверенітет Китаю та В'єтнаму над Парасельськими островами. Найгостріше протистояння, яке інколи переходило у збройний конфлікт, – між Китаєм і В'єтнамом. Складність ситуації полягає в тому, що Китай і В'єтнам мають тісні політичні відносини і активно розвивають двосторонню економічну співпрацю.

Як організація АСЕАН виробила спільну позицію в Кодексі поведінки СКМ. Міжнародне підписання Декларації поведінки СКМ відбулося у 2002 році. У 2012 році країни АСЕАН узгодили узгоджений підхід до кодексу поведінки для SCM.

Проте Декларація не може перешкодити Китаю розробляти спірні острови та будувати штучні острови. Робота над структурою коду триває. У вересні 2016 року обидві сторони зробили важливий крок, підписавши Спільну заяву АСЕАН і Китаю щодо застосовного кодексу поведінки щодо ненавмисного контакту на морі.

Як організація АСЕАН виробила спільну позицію в Кодексі поведінки СКМ. Міжнародне підписання Декларації поведінки СКМ відбулося у 2002 році. У 2012 році країни АСЕАН узгодили узгоджений підхід до кодексу поведінки для СКМ. Проте Декларація не може перешкодити Китаю розробляти спірні острови та будувати штучні острови. Робота над структурою коду триває. У вересні 2016 року обидві сторони зробили важливий крок, підписавши Спільну заяву АСЕАН і Китаю щодо застосовного кодексу поведінки щодо ненавмисного контакту на морі.

Незважаючи на роботу СКМ над загальною концепцією регулювання, у 2012 році в АСЕАН виникли серйозні розбіжності. На саміті в Пномпені Філіппіни прагнули включити в остаточний текст резолюції пункт, що засуджує Китай за зіткнення між китайськими та філіппінськими суднами біля рифу Скарборо. Проте Камбоджа, яка займає прокитайську позицію, заперечила на тій підставі, що АСЕАН провокує конфлікти між двома країнами. Вперше в історії АСЕАН не вдалося досягти згоди щодо підсумкового документу, який не був прийнятий.

Складність формування єдиної позиції щодо СКМ полягає в консенсусних принципах роботи АСЕАН. Сформувати таку єдину позицію дуже складно з огляду на особливості зовнішньої політики держав-учасниць. Тому в підсумковому документі саміту АСЕАН 2016 року не було жодного посилання на рішення Гаазького трибуналу, схвалені Китаєм, що продемонструвало розумну позицію АСЕАН і підкреслило необхідність виключення країн із нерегіональних дискусій з цього питання та обговорити це у відповідних сторонах. Сторони розглядають питання у двосторонньому порядку. Завдяки послідовному проведенню прогресивної економічної, політичної, військової та інвестиційної політики Пекін випереджає Сполучені Штати в регіоні, підштовхуючи країни АСЕАН до диверсифікації зовнішньоторговельних відносин і розширення співпраці з Китайською Народною Республікою.

Очевидні розбіжності всередині АСЕАН проявляються повною мірою щодо питання ТЕС. Приєднання до цього інтеграційного об'єднання є справою окремих країн і не потребує колективного рішення, але якщо одні країни (В'єтнам, Бруней, Сінгапур, Малайзія) добровільно приєднуються до ТТП, виходячи з потреб власного експортоорієнтованого економічного розвитку, то інші – зайняти позицію очікування. У Малайзії громадськість висловила масовий протест проти вступу в асоціацію. Залишаючи осторонь можливі економічні вигоди від цього об'єднання, слід підкреслити, що його очевидний антикитайський характер залишить країни АСЕАН можливості для політичних маніпуляцій і зробить їх залежними від США.

Конфлікт всередині АСЕАН можливий, оскільки США та Китай продовжують конкурувати за регіональне лідерство та статус окремих країн. Також є відмінності у підході до вирішення проблеми ЮКМ. У цьому контексті кожен член АСЕАН намагатиметься максимально диверсифікувати свою зовнішню політику та зовнішньоторговельні відносини з Африкою, а також прагнути знайти та підтримувати баланс сил. У деяких країнах вже очевидний домінуючий вплив Китаю. Все це створює серйозні проблеми для єдності АСЕАН, збереження якої в умовах міжнародної невизначеності та інтенсивного світового конфлікту є важливим інструментом зміцнення колективної позиції асоціації в міжнародних справах.

Як і ЄС, АСЕАН має «три стовпи» — соціокультурний, політичний та економічний, але головна увага зосереджена навколо Економічної спільноти АСЕАН, як і ЄС. На відміну від країн-членів ЄС, країни-члени АСЕАН не зацікавлені у формуванні централізованої бюрократичної структури за європейською моделлю, а тим більше в обмеженні свого національного суверенітету. Наступна відмінність між регіонально інтегрованими об'єднаннями полягає в тому, що в АСЕАН бракує людей і коштів, тоді як ЄС має сильну та добре розвинену інституційну систему, яка включає Європейську раду, Європейську комісію, Європейський парламент, судову систему ЄС, Євроюст, Європол тощо. Крім того, за розміром ЄС, незалежно від фінансової ситуації.

2.3. Порівняльний аналіз міжнародних стратегій економічного розвитку та результатів діяльності інтеграційних об'єднань ЄС і АСЕАН

У контексті міждержавного співробітництва та розвитку регіональних інститутів Східна Азія значно відстає від ЄС. В рамках ЄС процес інтеграції забезпечує високий ступінь однорідності, тоді як в рамках АСЕАН відстежується неоднорідність історичних, політичних, економічних і культурних чинників і національних пріоритетів. Ці відмінності є наріжним каменем для формування нових регіональних інституцій, консолідації країн регіону, зміцнення кооперації та східноазійських інтеграційних тенденцій.

АСЕАН – принципово інший тип моделі інтеграції, ніж ЄС. Якщо європейська інтеграція базується на створенні наднаціональних інституцій і передачі їм частини державної влади, тобто на частковій відмові від суверенітету, то АСЕАН, навпаки, є союзом національних держав, заснованим на принципі незалежності. -втручання у внутрішні справи один одного. Країни-члени АСЕАН створили механізм прийняття рішень, відомий як «Шлях АСЕАН», заснований на культурних та історичних традиціях своїх відповідних суспільств. Він передбачає довгострокові детальні консультації та прийняття рішень шляхом консенсусу на самітах і зустрічах міністрів держав-членів. Не дарма девізом АСЕАН є «Єдність у різноманітності».

АСЕАН була створена в Бангкоку в 1967 році, через 10 років після Європейського співтовариства. Сьогодні Асоціація держав Південно-Східної Азії налічує 10 країн регіону, які пишаються своїми досягненнями, тоді як Європейський Союз налічує 28 держав-членів. Також цікаво, що історія розвитку цих інтегрованих утворень та мотивація їх створення значно відрізняються, оскільки в центрі уваги ЄС була і залишається економічна частина розвитку, а політична частина пізніше додається, що АСЕАН є державою політичної інтеграції, який поступово трансформувалася в економічний союз. У той же час існує неоднозначність щодо майбутнього успіху Асоціації держав Південно-Східної Азії. Так, наприклад,

представники неолібералізму наполягають на тому, що АСЕАН є регіональною спільнотою з високим почуттям колективної ідентичності.

Передусім слід вказати, що в контексті розвитку міждержавної співпраці і регіональних інститутів Східна Азія істотно відстає в цьому плані від ЄС. В масштабах ЄС інтеграційні процеси забезпечують високий рівень однорідності, тоді як в рамках АСЕАН відслідковується різноманітність історичних, політичних, економічних і культурологічних чинників і національних пріоритетів. Ці відмінності виступають наріжним каменем на шляху формування нових регіональних інститутів, консолідації країн регіону, інтенсифікації співпраці і інтеграційних тенденцій в Східній Азії.

Відмінними між АСЕАН та ЄС також є трактування фундаментальних підходів до інтеграції. Скажімо, в Об'єднаній Європі інтеграційні процеси починалися з торгової лібералізації, тоді як в АТР точкою відліку стала фінансова кооперація на форумі Чіангмайської ініціативи. Однак спільними для обох структур були ринкові механізми, що виступили стимуляторами інтеграційних тенденцій на ґрунті регіонального виробничого ланцюжка держав з використанням їх конкурентних переваг і зміцнення взаємного економічного співробітництва.

Реалії сьогодення свідчать про відсутність в Азійсько-Тихоокеанському Регіоні (АТР) єдиного домінуючого міжнародного об'єднання, подібного ЄС в Європі. Натомість в АТР функціонують велика кількість регіональних утворень як різного формату, так і різного спрямування. Як наслідок, рівень політичної та економічної інтеграції в АСЕАН, можемо порівняти із тим рівнем, який був у ЄС на початку 80-х років минулого століття. Тому, незважаючи на інтенсивні темпи інтеграційних процесів у Східній Азії, рівень їх значно нижчий, ніж в ЄС.

Не применшуючи ролі та місця АСЕАН у світовому масштабі, на наш погляд, варто окреслити низку відмінностей асоціації від Європейського Союзу.

Сучасні експерти та аналітики у цьому контексті виокремлюють три перешкоди на шляху успішної інтеграції держав-членів АСЕАН. Перша перешкода – несхожість держав-членів. Факт приєднання до Асоціації Лаосу, М'янми та Камбоджі спричинив значно повільнішу інтеграцію АСЕАНУ. Для прикладу, за даними української версії

додатку до часопису «The Economist» - «Світ у 2015» у 2013 році ВВП на одну особу в Камбоджі становив приблизно 1,2 тис. доларів США, тоді як Сінгапур у 47 разів багатший [11, С. 74-86].

Акцентуючи увагу на іншому важливому моменті в розвитку АСЕАН, дослідники констатують на тому факті, що до асоціації входять держави, поміж населення яких переважають буддисти, мусульмани або християни, а також держави, де при владі комуністичні диктатори, ісламський султанат і військова хунта. Другою перешкодою інтеграційних процесів в АСЕАН є жорстка конкуренція між приватними компаніями, тому саме вони виступають противниками створення відкритого ринку, власне чого вимагає Економічна Спільнота. І, третя перешкода стосується економічного націоналізму Індонезії, якій найменш вигідна лібералізація руху робочої сили в рамках програми Економічної Спільноти, оскільки вона є найбільшою державою Об'єднання, третя за величиною у світі демократія, держава, в якій найчисленніше мусульманське населення на планеті, розглядає іслам і демократію – як сумісні поняття, і незмінно дотримується аналогічного гасла, як і у випадку ЄС, «Єдність у різноманітті» [12]. Однак, попри вище окреслені перешкоди інтеграції АСЕАН в економічному та геополітичному аспекті, в держав регіону не має інших варіантів, окрім як триматися разом [11, С. 74-86].

Варто відзначити, що в рамках формування Економічної Спільної АСЕАН, як і у випадку з ЄС, значна кількість громадських організацій глибоко стурбовані і закликають до переосмислення політики Асоціації, стверджуючи, що така політика АСЕАН є необ'єктивною та спрямована на користь корпоративних інтересів та традиційної еліти.

Формування Економічної Спільноти АСЕАН визначається чотирма колонами: перша – це створення єдиного ринку і виробничої бази, друга – підвищення конкурентоспроможності, третя – сприяння справедливому економічному розвитку, і четверта – подальша інтеграції АСЕАН в глобальній економіці. У випадку об'єднання зусиллями ринків регіону і виробничих центрів можна створити вільний потік товарів, послуг, інвестицій, капіталу і кваліфікованої робочої сили. Прихильники

стверджують, що якщо інтеграція завершиться успішно, то за найближчі кілька років регіон може стати четвертим за величиною у світі в економічному плані [12].

В якості альтернативного каркасу в АСЕАН «Ibon Foundation» припускає, що інтеграція повинна перетворити Асоціацію в регіоні на Об'єднання, у фокусі уваги якого перебуватимуть інтереси людей, такі як висока якість продуктів харчування, питання непорушності суверенітету, зміни клімату, повага прав людини і громадянина, а не ринкова стратегія зростання. Ключовими принципами функціонування між державами-членами АСЕАН мають стати солідарність, співпраця і взаємодоповнюваність всупереч економічній конкуренції, на думку представників цього дослідницького центру. Позаяк Економічний проект Спільноти на цей час не імплементований, то представники громадянського суспільства висловлюють сподівання у більш ґрунтовних та демократичних консультаціях усіх зацікавлених сторін майбутнього АСЕАН, а не тільки у рамках обмеженого кола.

Позитивне майбутнє АСЕАН можливе тільки тоді, коли буде підтримка громадськості, відтак Спільнота може успішно просувати свій порядок денний не тільки в поточних переговорах щодо зміцнення економічного співробітництва в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні на чолі з Китаєм, але й очолюваної США Транс-Тихоокеанської Угоди про партнерство [12].

Відмінності між АСЕАН і ЄС також пояснюють основний підхід до інтеграції. Наприклад, в об'єднаній Європі процес інтеграції розпочався з лібералізації торгівлі, тоді як в Азійсько-Тихоокеанському регіоні відправною точкою стала фінансова співпраця на Форумі ініціативи Чіангмай. Однак спільним для цих двох структур є ринкові механізми, які виступають фасилітаторами тенденції до інтеграції, використовуючи свої конкурентні переваги та зміцнюючи взаємне економічне співробітництво на основі національних регіональних виробничих ланцюгів.

Існують різні думки щодо подальшого розвитку АСЕАН. Наприклад, деякі дослідники міжнародних відносин наполягають на тому, що в 2015 році суттєвих змін у діяльності АСЕАН не відбудеться — майбутнє зведеться до політичної риторики, далекої від економічної реальності. Міністри держав-членів прогнозують, що в

найближчому майбутньому АСЕАН об'єднає регіональні економіки із сукупним населенням понад 600 мільйонів і сумарним ВВП понад 2,5 трильйона.

Реальність сьогодення доводить відсутність єдиного домінуючого міжнародного об'єднання на зразок ЄС в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР). З іншого боку, в АТР відіграє роль велика кількість регіональних організацій різних форм і напрямків. Тому рівень політичної та економічної інтеграції в АСЕАН можна порівняти з рівнем Європейського Союзу на початку 1980-х років. Тому, незважаючи на швидкі темпи інтеграції Східної Азії, її рівень значно нижчий, ніж у ЄС.

На Народному форумі Асоціації, який нещодавно відбувся в Малайзії, різні організації громадянського суспільства також висловили глибоку стурбованість тим, що «лібералізація ринку праці збільшить можливості працевлаштування та продовжить негативно впливати на права працівників». Вони відкидають модель регіонального інтегрованого розвитку, нав'язану їм вищим керівництвом АСЕАН, пояснюючи, що вона створює торгові та інвестиційні угоди на нерівних умовах і не гарантує справедливого економічного перерозподілу, гендерної рівності, соціальної та екологічної справедливості та широкої громадської підзвітності.

В якості альтернативної основи для АСЕАН Фонд Ibang Foundation запропонував, щоб інтеграція перетворила АСЕАН у регіоні на альянс, який зосереджується на інтересах людей, таких як якість їжі, питання непорушності суверенітету, зміни клімату, дотримання прав людини та громадян, а не стратегія зростання ринку. Представник дослідницького центру зазначив, що ключовими принципами роботи країн-учасниць АСЕАН мають бути солідарність, співпраця та взаємодоповнюваність, а не економічна конкуренція. Оскільки економічні проекти Співтовариства ще не реалізовані, представники громадянського суспільства висловили надію, що всі зацікавлені сторони матимуть більш ретельні та демократичні консультації щодо майбутнього АСЕАН, а не лише в обмеженому масштабі.

Підхід, що базується виключно на темпах економічного зростання країн АСЕАН та їх частці в глобальних макроекономічних показниках, має серйозні вади: по-перше, він не враховує якісні параметри економічної модернізації країн Азії.

регіональна інтеграція, по-друге, не враховує істотних відмінностей у розвитку економічних параметрів країн-учасниць АСЕАН в умовах інтеграції та глобалізації.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що ЄС і АСЕАН об'єднують країни різних культур, мов і національних традицій і мають багато спільного за структурою і методами досягнення своїх цілей, а також відносини між ними на основі про солідарність національних держав і повагу до національностей Культура, відкритий діалог, жодна країна не становить загрози своїм сусідам, кожна з них впливає з того факту, що економічна та політична інтеграція є рушійною силою демократії та демократичного розвитку. Бути в безпеці. Яскравим прикладом є якісний гуманітарний розвиток між континентами та чудові результати їхньої економічної співпраці.

Варто підкреслити, що відносини між ЄС та АСЕАН є таким унікальним прикладом можливостей плідної співпраці між цими різними країнами не лише для Європи та Азії, але й для світу в цілому. У цьому контексті перспективними слід вважати подальші дослідження щодо формування та розвитку угоди між ЄС та Асоціацією країн Південно-Східної Азії щодо створення зони вільної торгівлі, оскільки нещодавно у столиці Малайзії відбулися переговори – представники ЄС та Країни-члени АСЕАН у Куала-Лумпурі говорять про зміцнення двостороннього співробітництва, однак успіх багато в чому залежатиме від політичної волі керівництва обох утворень.

Резюмуючи, необхідно сфокусувати увагу на тому, що ЄС і АСЕАН, об'єднуючи різні по своїй культурі, мові і національним традиціям держави, мають багато спільного як у своїй структурі, так і в підході щодо досягнення цілей, а взаємовідносини між ними ґрунтуються на єдності національних держав, на повазі до національних культур, відкриті для діалогу, жоден з них не становить загрози для своїх сусідів і кожен з них виходить з того, що економічна і політична інтеграція є рушійною силою для розвитку демократії і забезпечення безпеки. Яскравим прикладом цього є як якісний гуманітарний розвиток між континентами, так і вагомі результати їхньої економічної співпраці.

Висновки до розділу 2

Отож, підсумовуючи все вищезазначене, варто акцентувати увагу на тому, що зв'язки між ЄС та АСЕАН є унікальним прикладом можливості плідної співпраці таких різнотипних держав, користь від якої отримує не лише Європа та Азія, але й весь світ. У цьому контексті перспективними слід вважати подальші дослідження динаміки становлення й розвитку угоди про створення зони вільної торгівлі між ЄС та Асоціацією держав Південно-Східної Азії, оскільки нещодавно мали місце переговори в столиці Малайзії – Куала-Лумпур представників ЄС і держав-членів АСЕАН щодо зміцнення двостороннього співробітництва. Однак успіх залежатиме перш за все від політичної волі керівництва обох утворень.

В АСЕАН та ЄС консенсус залишається основним принципом прийняття рішень при прийнятті правових документів. Навіть у сфері економіки немає жодного нормативно-правового акту, підписаного без консенсусу. Натомість АСЕАН виступає за поетапне виконання зобов'язань. Хоча більшість правових інструментів АСЕАН набувають чинності лише з повним членством, багато з них також дозволяють гнучку участь (тобто застосовуються лише до певних членів). Такий гнучкий механізм, імовірно, є жестом продовження поваги до принципу консенсусу в прийнятті рішень, підтримуючи суверенітет держав-членів. Відносини між Україною та АСЕАН інституціоналізуються шляхом приєднання до Угоди про дружнє співробітництво PSA, участі в Програмі промислового співробітництва, що дозволить українським експортерам вийти на бажані ринки та заохотить промислові інвестиції.

Тому, на завершення, варто підкреслити, що відносини між ЄС та АСЕАН є унікальним прикладом можливої плідної співпраці між цими різними країнами не лише на благо Європи та Азії, а й усього світу.

РОЗДІЛ 3

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПРИСКОРЕННЯ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ЇЇ РОЗВИТКУ

3.1. Стратегія економічного розвитку України в умовах посилення міжнародної конкуренції

За останні роки українська економіка, незважаючи на недоліки початкової моделі розвитку споживання, довела, що здатна витримувати удари та адаптуватися до великих форс-мажорних ситуацій.

З 2014 року українська економіка працювала в умовах змішаної війни між Російською Федерацією та Україною та демонструвала відносну стабільність, стрімко переходячи від фази кризи до фази відновного зростання.

Шок від гібридної війни, розв'язаної Російською Федерацією в 2014 році, ще не повністю відновився, але вплив пандемії COVID-19 був ще більше притуплений урядовими антикризовими та стимулюючими пакетами, що підтвердило успішну адаптацію до роботи в умовах обмежень карантинними запобіжними заходами та здатністю подолати шок від зростання світових цін на енергоносії та продовольство, не порушуючи макростабільність і позитивний розвиток подій.

Українська економіка змінилася через повну війну з боку Російської Федерації.

Загалом (за даними опитування Advanter Group станом на 10 червня 2022 року) майже половина підприємств закрилася (18,7%) або майже (28,1%), а загальні прямі збитки МСП через закриття портів оцінюються в 83 мільярди доларів. Ділова активність падає, і експортери стикаються з обмеженими можливостями – поточні логістичні маршрути складають менше 20% експорту. Понад 10 млн українців (близько 25% від загальної чисельності населення) залишили свої домівки, з них 7,5 млн виїхали за кордон. У результаті щонайменше 3 мільйони українців є безробітними, а 53% населення ризикує втратити роботу (за даними ООН). За оцінками, безробіття зросло більш ніж на 30%. За оцінками експертів, у кожній сфері

економічної діяльності зарплати впали з 9% до 58%, а заборгованість становить понад 3 мільярди доларів. Бюджетні витрати зросли майже вдвічі через збільшення витрат на оборону, комерційну підтримку та гуманітарну допомогу.

Найбільшими втратами є:

1) внаслідок руйнування виробничих потужностей - енергетики, ЖКГ, транспорту, металургії, нафтопереробної промисловості, підприємств ОПК;

2) Результат фактичної зупинки інвестиційного проекту через надзвичайно високий інвестиційний ризик - будівництво, машинобудування;

3) опинилися в окупованих зонах, активних бойових діях або вимушені покинути Україну (через міграцію понад 7,5 млн громадян тільки за межі країни не формується близько 20% потреби), зони обслуговування та окремі види економічного діяльність, що зменшує промислову активність (готелі та ресторани, а також сектори економіки, що належать до креативних індустрій, зокрема: виробництво фільмів та відеофільмів, література та видавництво, мистецтво, архітектура та дизайн, рекламні агентства, діяльність театрів та концертних залів, музеї, легка промисловість);

4) Більше 50% експорту втрачено за три місяці війни через зруйновану транспортну інфраструктуру, заблоковані порти, обмеження транскордонних валютних платежів (за винятком критичних імпорتنних платежів), враховуючи основну продукцію агрокомплексу в частка українського експорту, що також значною мірою загрожує світовій продовольчій безпеці;

5) Через звуження вітчизняного товарного асортименту, дефіцит імпорту енергоресурсів, зростання інфляційного тиску та обмінного курсу).

Найбільший шок від повномасштабного вторгнення на територію РФ

Україна впала в березні 2022 року. Використовуючи непрямі методи розрахунку та інструменти моделювання, Мінекономіки оцінює падіння ВВП у березні 2022 року на 47-50% (станом на березень 2021 року), що призвело до падіння на 15,1% у першому кварталі, повідомляє Національне бюро статистики.

Проте станом на середину травня 2022 року, незважаючи на масштабні військові дії в країні, економіка України, безперечно, продовжує функціонувати.

Деякі сектори економіки, такі як уряд і оборона, банківська справа, інформаційні та комунікаційні технології, харчова промисловість, роздрібна торгівля, охорона здоров'я та освіта, продовжували працювати. Через глибоке проникнення цифрових процесів ці тимчасові паузи в галузевій діяльності є короткими або взагалі відсутні.

Ще в квітні, в умовах зміни географічного району бойових дій, поступового повернення людей до рідних міст, формування нових логістичних маршрутів, по черзі почали оголошувати перелік районів, де підприємства почали відновлювати діяльність. інший. Розширення: додано як мінімум фермерство, транспорт і будівництво.

Стратегія економічного розвитку.

Завдання та заходи:

Надати додатковий поштовх для прискореного розвитку переробної промисловості:

1. Поступове введення експортних тарифів на дефіцитну сировину протягом 3 років для покращення переробних потужностей.

2. Скасувати відшкодування ПДВ на сировину.

3. Поетапно запровадити модель просування експорту продуктів переробки

Запровадити ефективне регулювання на основі ризик-орієнтованого підходу та принципів Європейського закону про малий бізнес щодо регулювання та підтримки МСП:

4. Систематично аналізувати регуляторний вплив проектів регуляторних актів та систематично відстежувати ефективність регуляторних актів.

5. Постійний перегляд нормативно-правових дій, інструментів доступу до ринку за результатами відстеження.

Пріоритетом є екологічно нейтральне виробництво та виробництво із закритим циклом. Розробити механізми стимулювання виробників у «зеленому» секторі, які експортують до ЄС, для стимулювання відновлення пошкоджених виробничих потужностей інфраструктури шляхом використання екологічно нейтральних технологічних рішень.

Комплексна гармонізація правил ринку праці зі стандартами ЄС:

1. Аналіз та прогноз середньострокового попиту на робочу силу.
2. Впроваджено систему аналізу та прогнозування кваліфікації ринку праці на основі програмних продуктів BIG DATA.
3. Впровадити Національний класифікатор ДК 003 «Класифікатор професій» відповідно до Міжнародної стандартної класифікації професій (ISCO-08).
4. Гармонізація професійних та освітніх стандартів України зі стандартами ЄС.

Створення можливостей та налагодження співпраці між ДСЗ та національними службами зайнятості ЄС (обмін інформацією про трудову міграцію, доступ до вакансій, підбір працівників для іноземних роботодавців відповідно до двосторонніх угод між службами зайнятості).

Виведення на IPO (неконтрольного пакета, не більше 49% статутного капіталу) окремих підприємств із топ-15 державних підприємств.

Забезпечити адаптацію економіки України до критеріїв, необхідних для інтеграції з ЄС, набути повноцінне членство в ЄС.

Реалізація передвступного економічного плану враховує положення Пакту стабільності та зростання та системи економічного управління ЄС, яка діятиме під час підготовки плану розробки/впровадження макроекономічної матриці. Підготовка звітів про виконання програми.

Короткострокові очікувані результати:

1. Припинено спад виробництва товарів і послуг.
2. Пріоритет відбудови повністю або частково зруйнованого виробництва.
3. Відновлення зламаних ланцюжків постачання продукції.
4. Зберігайте контроль над процесом інфляції.
5. Прозорість та відкритість процесу закупівлі пожертвуваних коштів
6. Швидке спрощення регуляторного середовища.
7. Кращий доступ до послуг DSZ для внутрішньо переміщених осіб та тих, хто проживає на окупованих територіях, де велися бойові дії.
8. Збереження робочих місць.

Сьогодні не лише в Україні, а й у багатьох цивілізованих країнах та інституціях шукають стратегії та моделі для відновлення та допомоги Україні, яка постраждала і потерпає від російської агресії. Складність такого завдання залежить не тільки від масштабу збитків і ресурсів, необхідних для відновлення. Плани та проекти нової економіки та нового суспільства Україна має формувати таким чином (оскільки країна чітко визначила шлях європейського розвитку), щоб вони одразу вписувалися в європейські інституції, що може значно зменшити складний «кандидат». «перехідний період», щоб стати повноправним членом ЄС. Перспектива офіційної ратифікації Україною свого членства в ЄС стала одним із ключових чинників залучення нових інвесторів для модернізації української економіки та демонстрації її потенціалу зростання. Зазначимо, що до формування Документу стратегії відновлення України («План Маршалла») долучилися багато державних органів, міжнародні експерти та групи експертів, аналітичні центри. Українська влада створила платформу Національного комітету з відновлення України від наслідків війни, на якій Група експертів сформулювала бачення розвитку та реформування структури національної економіки та інфраструктури, включаючи знання та перегляди. з урахуванням економічної теорії.

Україна має відбудовувати власну державу в умовах зростання конкуренції між провідними країнами світу та найближчими сусідами України – успішними країнами Центральної та Східної Європи. Однак знайти конкурентоспроможну нішу нелегко. Сьогодні це може бути навіть критично важливим для України, оскільки більшість своїх ресурсів вона витрачає на боротьбу з окупантами. Водночас Україна, схоже, вже має певні «закріплені» ніші у світовій економіці, що дає підстави сподіватися, що, правильно використовуючи допомогу України, можна розширити присутність країни в міжнародному поділі праці. світове суспільство.

Як зазначалося раніше, у 2022 році виникла серйозна загроза для глобального розвитку. Прискорився інфляційний процес, що негативно позначатиметься на динаміці реального сектору, виробничих можливостях та купівельній спроможності населення. Хоча інфляція в Україні не має ознак шоків, вона вже є двозначним показником, і його не можна ігнорувати. Наскільки Україна зможе стримати інфляцію

та забезпечити купівельну спроможність національної валюти, залежить від успішності процесу відновлення та ставлення міжнародних фінансових інституцій до продовження допомоги. Особливо у випадку програної війни необхідно забезпечити максимально сприятливе макроекономічне та інвестиційне середовище для прискореної реконструкції.

Звісно, слід пам'ятати, що, крім динаміки інфляції, на міцність соціально-економічного середовища суттєвий вплив мають (динаміка) валютні курси та стабільність банківської системи. Надзвичайно важливий фактор для захисту України у 2022 році. Банківська та платіжна системи стали надійними та безперебійними під час розгортання російської агресії. Національний банк своєчасно вжив низку обмежувальних заходів — запровадив систему фіксованого обмінного курсу, запровадив низку адміністративних обмежень на валютному ринку (купівля-продаж валюти), суттєво підвищив облікову ставку, зменшив від'ємну незбалансованість валютних ризиків.

Водночас, враховуючи розруху економічного середовища країни в перші місяці війни, НБУ залишався одним із головних наповнювачів державного бюджету. Можна стверджувати, що така підтримка бюджетних потреб триватиме й надалі.

Доцільно визнати правильними дії НБУ щодо стримування інфляції та використання для цього ефекту обмінного курсу. В українській практиці встановилися чіткі «правила»: ослаблення гривні призводить до введення інфляції та прискорення її динаміки, зміцнення гривні передбачає зміцнення цінової стабільності (зважаючи на відкритість економіки та її важлива складова імпорту, це природно) (діаграма «Гривня та індекс споживчих цін»). При цьому збереження купівельної спроможності гривні, її прогнозована безшокова (хоча й потенційно девальваційна) динаміка є важливими чинниками загального соціально-економічного відновлення країни.

Тому попередження різких валютних коливань, особливо шоку від знецінення валюти, є одним із фундаментальних завдань національного відновлення. У цьому контексті зупинимося на деяких ситуаціях і взаємозв'язках, які відображені в українській практиці.

1) Інтервенція центрального банку країни є визнаним і ефективним інструментом підтримки національної валюти. Звичайно, інтервенція впливає на обсяг валютних резервів, які необхідні країні, а не тільки для підтримки валюти (точніше, для збалансування платіжного балансу, покриття торгового дефіциту, виплати зовнішніх боргів).

Зауважимо, що значні продажі валюти НБУ спостерігалися лише в докризовий період (на початку коронавірусної кризи та у 2022 році), коли спочатку ризик вторгнення, а потім і сильна паніка на валютному ринку, спричинена саме вторгнення (діаграма «Інтервенція НБУ»). Хоча військові дії триватимуть, що дратуватиме суб'єктів господарювання та підтримуватиме високий попит на валюту, доцільно очікувати, насамперед, поповнення (і «компенсації») валютних резервів, враховуючи великий обсяг фінансових та гуманітарна допомога. , пов'язана з покриттям дефіциту торговельного балансу, виконанням боргових зобов'язань, з подальшою відсутністю курсового шоку у 2022 році (хоча ризик девальвації зберігається до тих пір, поки в країні тривають активні бойові дії), що, у свою чергу, призведе до мають стримуючий вплив на інфляцію.

2) Управління процентною ставкою є одним із найважливіших монетарних інструментів регулювання попиту та пропозиції грошей, вартості грошей та капіталу, інвестиційної готовності тощо. А для слабших економік це також може слугувати інструментом для стримування відпливу капіталу. Однак після підвищення ставки до 10% ще в січні 2022 року НБУ не поспішає використовувати інструмент. Лише на початку червня, через три з гаком місяці після початку агресії, він вирішив суттєво підняти ставки – аж на 25%. Доречно згадати інфляційні прогнози, за яких очікується, що інфляція буде приблизно на тому ж рівні. Тобто НБУ досягає позитивної реальної облікової ставки, що важливо для підтримки макроекономічної рівноваги.

Одним із головних позитивних моментів першої половини 2022 року стала вирішальна роль, яку він відіграв у підтримці фінансової та монетарної стабільності, оскільки банківська та платіжна системи залишалися незважаючи на військові дії та конфіскацію частини території. Однак у майбутньому все може стати складнішим – оскільки цього року українська економіка впаде принаймні на третину, попит на

банківські послуги різко впаде, а банківська система неминуче скоротиться. Нагадаємо, що протягом останніх років обсяги та вартість кредитів реального сектору не є задовільними, а це означає, що банківська система має найближчим часом трансформуватися та відновити свою важливу функцію кредитування економіки.

3) Важливим інфляційним фактором вважається значне розширення грошової маси (в тому числі за рахунок купівлі центральним банком країни державних облігацій), особливо за рахунок зростання грошової бази.

Проте механізм макроекономічного впливу інший – коли зростання грошової бази відбувається за рахунок збільшення чистих зовнішніх активів (резервів) або внутрішнього кредитування. Має значення те, наскільки грошова база може бути «покрита» резервами (якою мірою кожна гривня забезпечує грошові резерви). Ризик амортизації вважається низьким, якщо вказане покриття становить приблизно 100% (або вище). Ризики девальвації та інфляції зростають, якщо монетарна експансія відбувається за рахунок внутрішніх активів (особливо через фінансування національного банку для задоволення державних потреб, що призводить до прискореного зростання грошової бази та пропозиції грошей).

Нинішня ситуація у валютному просторі дуже різна. З початком війни велика кількість внутрішніх коштів використовувалася безпосередньо на потреби війська, тому певні обмеження на грошовому ринку були доцільними, а зростання грошової бази відбувалося переважно за рахунок внутрішнього кредитування нац. банки для задоволення потреб військ. Уряд (таблиця «Грошова маса та резерви 2022»). Однак, враховуючи широку міжнародну допомогу, доцільно очікувати, що резерви не будуть вичерпані протягом весни та літа (через використання ресурсів НБУ для валютних інтервенцій). Водночас це стабілізує (або обмежить різкі падіння) покриття бази резервної валюти та зменшить ризик швидкої девальвації та інфляції.

Здатність НБУ успішно керувати динамікою грошової одиниці країни навіть у разі зовнішнього шоку (через інтервенції, облікові ставки, тимчасові обмеження) говорить про те, що роль центрального банку країни зростає, а разом з ним – населення та бізнес.

Нове випробування в НБУ. Деескалація військової напруги та необхідність відновлення країни сприятимуть поверненню національної валюти до ринкових курсів. Це може супроводжуватися зростанням ризиків, оскільки, швидше за все, дефіцит зовнішньої торгівлі (головним чином через падіння експорту та прискорене відновлення імпорту), а також скорочення резервів через необхідні інтервенції та боргові виплати, що спричинить девальваційний тиск.

Зауважимо, що основними ризиками для стабільності місцевої валюти (окрім російської агресії) є продовження енергетичної кризи (через імпорт дорогих енергоносіїв), скорочення надходжень від міжнародних фінансових інституцій та обмеження кредитів країни. Доступ до фінансової допомоги від розвинутих країн є основами фінансової стабільності в Україні.

Крім того, за належної допомоги розвинутих країн і міжнародних фінансових інституцій приватні інвестори більше не сприйматимуть Україну як фінансову парію. За цих сприятливих умов (навіть за умови продовження бойових дій на сході) країна зможе стати фінансово привабливим центром, у тому числі за рахунок формування єдиного економічного та безпекового середовища, про що йшлося вище.

3.2 Трансформуючий вплив інтеграційних процесів на параметри національної економіки України.

У всьому світі Україна в свідомості політиків і пересічних громадян утверджується як могутня правова держава. Безпрецедентна глобальна підтримка, яку отримали українці у своїй боротьбі, є свідченням епістемологічних висновків багатьох розумних людей щодо геополітичної місії нашої цивілізації. Однак такий перебіг подій не зняв з порядку денного питання авансування наданої нам підтримки. Це означає, що наші симпатички, свідомо чи ні, очікують в Україні цивілізаційного прориву, покликаного служити людству. Це очікування не походить і не може виходити від «держави, що не вдалася». Цей виклик гостро представляє завдання побудови післявоєнної України як провідної нації, а не відродження чужої європейської держави. Крім того, він був успішним як концептуально, так і практично

по всій країні. Як правило, поради міжнародних експертів ґрунтуються на так званих вимогах «Вашингтонського консенсусу»: програма дій була сформульована відповідно до ортодоксальної неокласичної теоретичної парадигми економіки, утверджуючи принцип про «вільний ринок, який повинен вирішувати всі проблеми самостійно». Україна пішла цим шляхом і опинилася на останньому місці в Європі за ВВП на душу населення. Мало уваги приділяється, наприклад, рівню життя та заробітній платі, пенсіям, соціальному забезпеченню тощо, де переважна більшість населення є бідною, а офіційна робота оплачується набагато нижче, ніж у Європі. Проте такі низькі заробітні плати пропагували впливові прихильники ліберальних поглядів в Україні. Низька вартість робочої сили сприятиме залученню багато іноземних інвестицій. Проте, такі інвестиції в основному йдуть у розвинені високотехнологічні країни.

З 2018 року група розглядає заявку України на приєднання до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії, одного з базових документів асоціації. Після тривалої відсутності консенсусу щодо заявки України у червні 2022 року Київ знову закликав Секретаріат АСЕАН підтвердити своє бажання стати членом ТАС. Сорок три країни приєдналися до договору.

У жовтні 2021 року Центр досліджень АСЕАН створив Тараса Шевченка в Інституті освітніх наук у міжнародних відносинах Каренського університету, Україна. Центром затверджено послідовність робіт і заходів, зокрема планування наукових лекцій представників АСЕАН, роботи над дослідницькими проектами тощо.

З 2021 року опрацьовується питання про створення в Україні так званого «Комітету третьої країни АСЕАН», до роботи якого будуть залучені послі об'єднання в Києві (Індонезія, Малайзія та В'єтнам). дають змогу сформулювати та вирішити спільні Завдання полягає в узгодженні позиції на міжнародній арені та відстоюванні спільних інтересів у політичній, торговельно-економічній та культурно-гуманітарній сферах.

У серпні 2021 року Україна отримала статус спостерігача в Міжпарламентській асамблеї АСЕАН (АІРА). Цей статус дає право представляти країну двома

депутатами, які можуть брати участь у щорічній сесії Асамблеї МА АСЕАН і представляти свою позицію на сесії діалогу.

Спостерігачі МА АСЕАН є вищими законодавчими органами 11 країн: Австралії, Білорусі, Індії, Канади, Китаю, Нової Зеландії, Республіки Корея, Папуа Нової Гвінеї, Російської Федерації, Тимору-Лешті, Японії та Європейського Союзу. Відповідні вимоги парламентів Грузії, Пакистану та інших країн знаходяться на розгляді.

У перспективі Україна розглядає можливість підвищення статусу співпраці з асоціацією до галузевого партнера, а в перспективі – до партнера з розвитку. Але це далеке майбутнє, оскільки сьогодні пріоритетом є приєднання до ТАС.

Створення Комітету АСЕАН у Києві та приєднання України до ТАС мають узгодити всі країни альянсу. При цьому слід враховувати, що Київ встановив дипломатичні відносини з кожною країною Асоціації, але лише деякі країни мають українських послів: у В'єтнамі, Індонезії, Сінгапурі, водночас у Сінгапурі, у Брунеї. Малайзія і Таїланд мають посольства в Україні, але їх глави в цих країнах не призначені. Камбоджа, Лаос, М'янма та Філіппіни не мають ні українських посольств, ні послів, ні навіть підробітків.

Крім того, не призначено нашого представника АСЕАН. Зазвичай цю функцію за сумісництвом виконує посол України в Індонезії, проте з призначенням нового очільника посольства у 2021 році він не отримав офіційних повноважень представляти Київ в асоціації.

Україна в основному виходить на ринок Південно-Східної Азії. З 2011 по 2020 рік середньорічні темпи зростання економіки АСЕАН становлять 4,4%, а ВВП у 2020 році становить близько 3 трильйонів доларів США. Асоціація є третьою за величиною економікою в Азії та п'ятою у світі після США, Китаю, Японії та Німеччини. Населення АСЕАН становить понад 660 мільйонів чоловік. Очевидно, що вихід українських товарів на такий ринок є дуже бажаним.

Києву необхідно приєднатися до зони вільної торгівлі з країнами групи та підписати угоду про співпрацю між Комітетом експортерів та інвесторів при МЗС України та Діловою радою АСЕАН. Зона вільної торгівлі, створена з країнами

асоціації, надасть Києву можливість торгувати товарами без встановлення додаткових мит.

Сьогодні, в умовах російської агресії, безпосереднім пріоритетом є питання підтримки країнами АСЕАН України з усіх питань російсько-української війни. Позиція Асоціації як групи нейтральна, про що свідчать декілька спільних заяв. Методи кожного окремого члена блоку неоднорідні. Лише Сінгапур і Камбоджа публічно засудили російську агресію, а перша навіть запровадила санкції проти Росії. Решта країн АСЕАН зберігали нейтралітет у політичних заявах і голосуванні щодо ключових резолюцій Генеральної Асамблеї ООН.

Хоча принциповою позицією асоціації є невтручання у конфлікти в третіх країнах, налагодження політичної співпраці з АСЕАН матиме потенціал для посилення пріоритетності українського питання країнами-членами, а отже посилить існуючі механізми двосторонньої співпраці з ними – політичні консультації, парламентські Міжурядова та Міжурядова економічна комісії, Комісія з торгівлі.

АСЕАН відкрита для встановлення нових зв'язків з країнами, які мають досвід у певних галузях чи секторах економіки. Традиційно Україна має декілька потенційних напрямків розвитку взаємовигідних міжнародних відносин. Перший – це сільське господарство, біотехнології та харчова промисловість.

Нині Україна є одним із основних світових експортерів сільськогосподарської продукції – ріпаку (20% світового ринку), соняшнику (14%), кукурудзи (12%), ячменю (17%) та пшениці (10%).

Ще одним перспективним напрямком є розміщення азійської продукції в нашій країні. Враховуючи вимоги Угоди про асоціацію України з ЄС, продукція, вироблена в Києві, має можливість наряду виходити на європейський ринок. Це може бути додатковою перевагою для інвесторів з країн АСЕАН, оскільки вони можуть почати виробництво в Україні, виробляти продукцію, що відповідає європейським стандартам, і отримати доступ до ринку ЄС.

В умовах війни з Російською Федерацією Київ може стати постачальником безпекових рішень регіонального масштабу. Нині Україна через конфлікти радянської та західної військових шкіл виступає своєрідним «полігоном», де

розробляються нові принципи ведення війни. Саме в нашій країні російська бойова машина не змогла продемонструвати реальних успіхів, її концепція зазнала поразки.

У статті, опублікованій у NATO Herald [34], колишній керівник розвідки НАТО в Москві Роберт Пуршер звернув увагу на ситуацію в російській армії — «погана організація, матеріально-технічну недостачу, погано оснащену армію, корупція».

Ці традиційні проблеми Російської Федерації стали непереборними перешкодами для комплексного будівництва професійної армії, здатної перемагати. Росіянам важко переконати потенційних покупців своєї військової продукції, в тому числі обладнання та знань, у тому, що вони можуть постачати якісну та повну продукцію. Тому для тих країн АСЕАН, які раніше активно закуповували зброю в РФ і навчали там свої війська, в тому числі генералів, переозброєння і відмова від російської військової концепції є питанням часу. Це Лаос, М'янма та В'єтнам.

Враховуючи наявність певних загроз безпеці в Південно-Східній Азії, таких як територіальні суперечки з Китаєм, Україна може надати свій військовий досвід, практики використання техніки та зброї, командування силами в сучасній війні та рішення для кіберзахисту. Військове стримування Знання переважають потреби. Крім того, Україна має підготовлений персонал і матеріально-технологічну базу для обслуговування радянської техніки, особливо проданої Росією, яку через санкції не можна буде ремонтувати. Багато країн АСЕАН будуть змушені переозброюватися або шукати нових підрядників для технічного обслуговування та ремонту.

І останнє, але не менш важливе: цифрові технології в Україні активно розвиваються. Такі рішення, як «Уряд у смартфонах» у додатку Дія, наприклад, дозволяють користувачам отримувати різні державні послуги в електронному вигляді без необхідності звертатися до відповідних установ. Комплексне рішення «нація в смартфоні» може бути привабливим продуктом для урядових установ АСЕАН, тоді як перевірений досвід у протидії кіберзагрозам є невід'ємною частиною рішень безпеки країн-членів асоціації. У цьому напрямку перспективною є співпраця з Сінгапуром, одним із лідерів кібербезпеки в регіоні.

Незважаючи на величезний потенціал співпраці між Україною та АСЕАН, зрозуміло, що структура асоціації далека від ідеальної. Він створений азіатською

країною і в своїй роботі повністю повторює всі особливості азіатських традицій і менталітету.

Ліберальний соціоекономізм, звичайно, є великим досягненням у розвитку цивілізації, і він базується на вільних людях. Однак необхідно визнати, що цей успіх головним чином зумовлений науково-технічними досягненнями, які одночасно забезпечуються та взаємопов'язані з вільним ринком.

Без формування та реалізації політики інноваційного технологічного розвитку реалізація вільних ідей не дає очікуваних соціально-економічних результатів і призводить до значного розшарування добробуту громадян, посилення соціальної нерівності, що автоматично породжує багато проблем, які стають, здавалося б, відсутніми. вилікувати. На жаль, прикладом може слугувати соціально-економічна ситуація в Україні за останні десятиліття. Ця ситуація є незрозумілою для тих, хто приймає ортодоксальний неокласичний підхід в економічній теорії та практиці. Здається, корупція визнається єдиною серйозною перешкодою для розвитку вільної ринкової економіки. Але всі українські президенти приходили до влади з обіцянками подолати, ухвалювали відповідні програми, але відставання від розвинених країн у ВВП не скорочувалося. Така реалізація припущень неокласичної економіки призвела до розчарування в її обґрунтованості та стала предметом небезпечної критики.

В умовах стагнації глобалізації посилення процесу дезінтеграції є довгоочікуваною тенденцією. Війна в Україні змінює тенденції глобалізації. На перший погляд, це підтверджує тогочасна статистика: з 2008 року до кінця 2020 року частка світової торгівлі у світовому ВВП впала з 61% до 51,6%. Але вже у 2021р Світовий експорт товарів і послуг вдалося відновити майже на 3%. Крім того, індекс глобалізації KOF Globalization Index [72], зведений показник, розрахований Швейцарським інститутом економічних досліджень, показав, що темпи глобалізації сповільнилися лише напередодні війни, незважаючи на тривалу світову рецесію.

Пояснення цієї парадоксальної тенденції полягає в тому, що, незважаючи на економічну стагнацію, підтримується ідея глобалізації та єдність досягнень в інших сферах суспільних відносин, незважаючи на окремі виклики пандемії. Це дає підстави сподіватися, що це припинення є тимчасовим і що тенденції глобалізації можуть

відновитися після подолання кризи COVID-19. Особливо, якщо взяти до уваги недоліки процесу глобалізації, які спричинили рецесію та її посилений вплив на малі відкриті економіки.

Близько 60% працівників постраждали від зниження доходів через пандемію, і їхнє відновлення ускладнилося, оскільки 60% найбідніших країн перебувають на порозі або вже пережили боргову кризу. Країни, що розвиваються, втратили 1,2 трильйона доларів. Додаткові 4,3 трильйона доларів щорічно використовуються для ліквідації розриву в соціальному забезпеченні. Цілей сталого розвитку (ЦСР) необхідно досягати щороку.

Усе це становить загрозу значного погіршення якості життя людей. Крім того, з початком війни в Україні перспективи глобального економічного зростання погіршилися, фінскальний баланс багатьох країн погіршився, і все більше людей стикаються з голодом або навіть сильним голодом.

Очікується, що інфляція буде на 2-12% вищою, ніж у середньому по ЄС, як це спостерігається в східноєвропейській групі країн. Враховуючи близькість цих країн до поля бою, вони також зазнали більших економічних втрат через збої в логістичних ланцюжках, наплив біженців, додаткові витрати на фінансові послуги (включно з кредитами та страхуванням) тощо. Ця група країн потребує значної фінансової підтримки, щоб стримати зростання вартості життя. Інакше таке розшарування доходів країн Західної та Східної Європи може призвести до посилення адміністративних конфліктів на рівні ЄС.

Важливо зазначити, що країни Східної Європи, які зберігають свою валюту, мають додатковий невід'ємний ризик девальвації. У середньостроковій перспективі знецінення може підвищити експорт, але в короткостроковій перспективі це означатиме більший ріст цін на продовольство та енергію. Тому завдання підтримки курсової стабільності цих країн стало одним із ключових завдань макроекономічної безпеки.

Друга і третя загрози – це геополітична нестабільність і зброя в ланцюжках поставок, вважають у McKinsey & Company. Далі слідує ризик зростання процентних ставок. У результаті понад 3/4 респондентів очікують підвищення процентних ставок

у їхніх країнах у найближчі шість місяців. Типовою деталлю є те, що більшість респондентів переконані, що їх національна економічна ситуація буде відрізнятися від глобального контексту. Це може свідчити про суверенне бажання обмежити витрати на користь інших країн. У результаті респонденти вважають найбільшими фінансовими ризиками інфляцію та ризики підвищення ставок. Проте обидва ризики так чи інакше втілюють той самий процес загрози — збільшення витрат для підприємств і домогосподарств через зниження фактичного споживання.

Реакція глобальних фінансових інституцій, особливо європейських фінансових установ, на вищезазначені ризики має бути комплексною та головним чином враховувати ризики, які обмежують платоспроможність бідніших верств населення в кожній країні. Слід обережно ставитися до ідеї використання лише традиційних інструментів монетарної політики для обмеження інфляції. Основною метою підвищення процентних ставок є скорочення споживання та стримування споживчої інфляції. Проте дослідження Федерального резервного банку Сан-Франциско переконливо показують, що поточна інфляція — це інфляція пропозиції, а не інфляція попиту. На драйвери споживання припадає не більше третини зростання інфляції.

Виходячи з цього, грошово-кредитне регулювання має бути узгоджено з можливістю фіскальної підтримки груп домогосподарств і підприємств групи ризику. Експерти МВФ вважають, що в умовах, коли Україна зіткнулася з викликом війни, ЄС повинен покладатися більше на фіскальні важелі, ніж на монетарні важелі. Це означає, що ЄЦБ і національні банки можуть вдатися до підвищення процентних ставок для боротьби з інфляцією, але це має супроводжуватися фінансовою підтримкою соціально незахищених груп і малого бізнесу, щоб компенсувати їм витрати, пов'язані з підвищенням процентних ставок.

Ще одним широко поширеним в ЄС інструментом стали субсидії. У випадку Німеччини 23 березня 2022 року. Запроваджується універсальний одноразовий трансфер (Energiepreis-Pauschale) у розмірі 300 євро з особи плюс доплата за дитину. Щоб компенсувати інфляцію, Франція ввела компенсацію в розмірі 100 євро, яка автоматично виплачується тим, хто заробляє до 2000 євро на місяць. Загальна вартість цих трансфертів становить 3,8 млрд євро.

Слід зазначити один ключовий момент. Багатші країни Західної Європи набагато частіше використовують фіскальні інструменти для надання фінансової підтримки вразливим групам, ніж бідніші країни Східної та Центральної Європи. Крім того, слід додати, що в країнах Західної Європи існують адекватні національні схеми компенсації відсоткових ставок за кредитами. Це чітко підкреслює ризик розпаду ЄС, про який ми згадували раніше. Компетентні органи ЄС повинні якнайшвидше розпочати розробку планів фінансової безпеки для вразливих груп на регіональному рівні. Це не тільки допоможе усунути ризик дезінтеграції, але й зменшить напруженість, коли справа доходить до виправдання заходів санкційної політики та підтримки України та її біженців.

Координація регуляторної політики на рівні ЄС також має бути продовженням цієї регіональної політики фінансової безпеки. Реалізація вищевказаних заходів у багатших країнах, головним чином розширення грошової маси та відповідних заходів фіскального стимулювання, матиме природний вплив на ринок економіки

Країни, що розвиваються, які зберігають власні валюти. Через неконтрольовані транскордонні потоки капіталу вплив, ймовірно, виявиться у вигляді посилення спекуляцій на ринках валюти, цінних паперів і нерухомості.

Збільшення кількості таких спекуляцій може посилити інфляційний процес. З цієї причини міжнародні фінансові інституції вже давно наголошують на необхідності політики контролю над потоками капіталу, яка може бути реалізована за допомогою макропруденційних інструментів, а також необхідності перегляду підходу до вільно плаваючих обмінних курсів.

Такі заходи, спрямовані на гармонізацію регуляторної політики всередині ЄС і спрямовані на усунення передачі негативних факторів від економічного ядра до периферії, давно назріли. Зокрема, Рада з фінансової стабільності та Базельський комітет створили робочу групу для оцінки впливу регуляторних реформ на ринки, що розвиваються. Також було створено шість регіональних консультативних груп, у складі яких члени та зовнішні експерти обмінюються думками щодо питань фінансової стабільності та програми глобальної регуляторної реформи. У таких робочих групах все частіше беруть участь представники країн економічної периферії.

Макроекономічній стабільності в Україні загрожує низка ризиків. Як і в Європейському Союзі, інфляція в першу чергу призводить до бідності. Одним із важливих драйверів інфляції в Україні є девальвація. Під час війни різке скорочення надходжень від експорту та грошових переказів, а також втеча капіталу з країни підвищили ризик девальвації. Тільки в березні експорт впав на 52,4% у першому кварталі, приватні грошові перекази впали на 25,2%, а відтік капіталу з України до 5,5 мільярдів доларів. Девальвація не лише призводить до зростання інфляції через подорожчання імпортованих товарів (переважно енергоносіїв), а й збільшує борговий тягар на державну скарбницю та призводить до зниження фінансової стабільності банківських установ, виснаження валютних резервів національних банків. Відсутність валютних обмежень Оборонні закупівлі на зовнішніх ринках. Тому нині обмеження інфляційно-девальваційних процесів в Україні є ключовим завданням забезпечення макроекономічної стабільності.

Річна інфляція в Україні очікується на рівні 20%. Цей показник слід вважати відносно низьким з огляду на очікувані втрати ВВП на рівні 35-50%, відповідне скорочення надходжень від експорту та високий ризик знецінення валюти. Підсумовуючи, підвищення облікової ставки до 25% можна вважати доцільним, оскільки це створило б перешкоду для споживання некритичного імпорту та різної спекулятивної діяльності. Водночас надання кредитів фізичним і малим підприємствам, іпотечні кредити на ремонт житла, зниження обсягів державних запозичень потребує значної державної фінансової підтримки у вигляді компенсації відсоткових ставок за кредитами. Конкретні сегменти ринку та офіційно визначені стратегічні галузі, від яких в першу чергу залежить обороноздатність країни. Для боротьби з інфляцією в Україні, як МВФ порадив країнам ЄС, збалансування негативного впливу монетарних інструментів фіскальними стимулами для бізнесу та розширеною соціальною підтримкою вразливих груп є тимчасовим заходом. У цьому випадку збільшення соціальних видатків не матиме значного впливу на інфляцію, оскільки різниця буде використана в основному на оплату товарів першої необхідності (паливо, пшениця, сіль і продукти харчування), які зросли в ціні.

Можлива девальвація спровокує подальші інфляційні процеси в Україні. Враховуючи важливість імпорту енергоресурсів і залежність внутрішньої цінової стабільності від зовнішніх фінансових потрясінь, завдання стабілізації національних валют під час воєнного та післявоєнного етапів відновлення є пріоритетним. Для вирішення цього завдання, всупереч політиці монетарної лібералізації, оголошеній на довоєнному етапі, ще 24 лютого 2022 року. Банк Негара запровадив заходи монетарного регулювання, встановивши різноманітні обмеження на валютні операції та відтік капіталу. Офіційний курс долара США встановлено на рівні 29,25 грн. Заборонені будь-які транскордонні платежі, включаючи імпорт і дивіденди, окрім як державою та за спеціальним дозволом, також обмежено зняття готівки в іноземній валюті. Запроваджені заходи та своєчасна валютна інтервенція придушили паніку та спекуляції на валютному ринку з чудовими результатами. Він підтвердив, що недопущення раптової девальвації за допомогою валютних обмежень є одним із ключових елементів фінансової безпеки національної економіки в умовах воєнного часу. Наявність надійної системи монетарного регулювання допоможе відновленню економіки України після війни. З цією метою ефективна система валютного та валютного регулювання має забезпечити: обмеження впливу волатильності зовнішнього товарного ринку та внутрішньої спекуляції та паніки; запобігання втечі національного капіталу; надання преференцій певним стратегічним секторам національної економіки для залучення іноземні інвестиції.

Як видно, значна частина макроекономічних стабілізаційних заходів у фінансовому секторі потребує додаткових державних витрат. Незаперечним є те, що за таких обставин подальша фінансова стабільність в Україні цілком залежить від безперервного надходження міжнародної фінансової допомоги, а також ефективної мобілізації внутрішніх ресурсів. За висновками українського Мінфіну, щомісячна потреба в такій допомозі становить 5-7 млрд доларів.

Доступ України до таких фондів цілком залежатиме від спроможності країн-донорів підтримувати макроекономічну стабільність та соціальну захищеність населення (про що було сказано раніше). Водночас слід враховувати, що макроекономічна стабільність та обороноздатність України є одним із факторів

глобальної макроекономічної стабільності, а також самих країн-донорів. Макроекономічна стабільність України також визначає стабільність поставок сільськогосподарської продукції та перевалки енергоресурсів до ЄС.

Тому одним із головних викликів процесу глобалізації є ризик порушення фінансової стабільності України, що матиме вкрай негативні наслідки для Євроінтеграційного Союзу в цілому, оскільки в ньому посилюються різноманітні стратифіковані прояви. Запобігання основним ризикам для фінансової стабільності України, особливо девальвації, прискореній інфляції, потребує заходів фінансової підтримки вразливих верств населення в країнах ЄС, з акцентом на їхні східні країни, а також стабільного надходження до українського бюджету значної фінансової допомоги.

Незважаючи на те, що перелік конкретних заходів у фінансовому секторі певною мірою відображає заміну ринкових механізмів державним регулюванням, він впроваджується з об'єктивної необхідності забезпечення макроекономічної стабільності в Україні, а порушення цього заходу матиме наслідки для світової економіки. масштаб. Негативний вплив. Усунення існуючої загрози макроекономічної нестабільності у фінансовому секторі потребує посилення державного регулювання не лише в Україні, а й в ЄС та інших країнах. Узгоджені зусилля урядів щодо подолання цих викликів сприятимуть не тільки перемозі України, а й підтвердять неминучість глобалізованого шляху прогресу та розвитку людства, логіка якого врешті-решт дасть ще одну можливість для подальшої лібералізації.

3.3 Необхідність корекції моделі економічної інтеграції України та її напрями.

Як відомо, Україна вже давно перебуває на роздоріжжі цивілізаційних виборів – між євроатлантичним і євразійським (точніше, проросійським) шляхами розвитку. Численні приклади національного розвитку демонструють переваги вибору першого

напрямку та збитки другого. Так, усі постсоціалістичні країни, які обрали євроатлантичний шлях, у тому числі орієнтуючись на військовий захист НАТО (переважно США), визнали успіх у розбудові власної країни. І навпаки, жодна з колишніх радянських республік не вибрала проросійську орієнтацію чи так званий нейтралітет, економічно чи політично недоступний для першої групи. Крім того, їхня покірність імперським інтересам з кожним роком зростала, а агресія (Грузія, Молдова, Україна) або ризик агресії (Білорусь, Казахстан) щодо їх територіальної цілісності ставали чи не «нормою».

Тому сьогодні необхідно підкреслити надзвичайно важливий висновок – поза сумнівом, російський проект в Україні похований назавжди. Країна дійсно отримала можливість розвитку цивілізації.

Україна має відбудовувати власну державу в умовах загострення конкуренції між провідними країнами світу та найближчими сусідами України – успішними країнами Центрально-Східної Європи. Однак знайти конкурентоспроможну нішу – завдання не з легких. Сьогодні це може бути навіть критично важливим для України, оскільки більшість своїх ресурсів вона витрачає на боротьбу з загарбниками. Водночас Україна, схоже, вже має певні «закріплені» ніші у світовій економіці, що дає підстави сподіватися, що за належного використання допомоги України можна розширити присутність країни в міжнародному поділі праці.

Мужня боротьба України за свою незалежність і свободу, підтримана всіма демократіями світу, по-новому артикулює місце України в міжнародному співтоваристві, демонструє щирість і справедливість цивілізаційного вибору країни на користь Європи. цінності, і стати важливим чинником геополітики – сучасних технологічних та гео економічних трансформацій.

Рішення про надання Україні кандидатства в Європейський Союз є, по-перше, вирішальною подією для нашої країни, а, по-друге, це свідчення того, що розпочато зрушення на рівні глобалізації. Українська війна по суті розмежовує два історичні періоди – «до» і «після». Отже, для України війна фактично поставила під загрозу існування країни в пострадянській «сім'ї дружніх народів», давши країні шанс на цивілізоване майбутнє (шлях до нього буде надзвичайно важким). Як зазначалося

раніше, російська агресія виявилася «ідеальним штормом» для європейських країн та європейських інституцій, тому європейське суспільство зрозуміло необхідність оновлення світової та європейської систем безпеки, міжнародного поділу праці, глобальної енергетики.

Події в Україні радикально прискорили стратегічне утвердження двох цивілізаційних блоків – демократичного та авторитарного. Якщо до війни суперництво між демократіями та авторитарними державами було значною мірою заплямовано філософськими чи психологічними дебатами (без вступу в глобальну жорстку конфронтацію), то сьогодні кожна держава чітко визначила власний вибір стратегічного партнера та цінності. Цей партнер пропонує світу і, в той же час, ідентифікується як прийнятний рівень компромісу між заявленими цінностями та економічними інтересами.

У короткостроковій перспективі світ теж поділяється на дві категорії, і основою цього поділу є, по суті, те, як країна ставиться до російської агресії і наскільки вона її підтримує, включаючи санкції проти Росії за власної участі, наскільки погодиться виключити Росію з міжнародних інституцій, або навпаки, наскільки країна байдужа до агресії, наскільки вона готова її [агресію] виправдовувати і наскільки не хоче (чи не бажає) протистояти агресору.

При цьому, незалежно від групової приналежності (і ставлення до агресії), кожна країна повинна підтримувати баланс в рамках двох напрямів економічної політики – з одного боку, забезпечуючи заходи, що вживаються для захисту країни, з іншого боку, в економічному протистоянні У загострених обставинах (зокрема під час санкційних обмежень чи перенаправлення товарних та інвестиційних потоків) нові (часто вимушені) впровадження не заважають державним фірмам виходити на нові конкурентоспроможні та перспективні економічні ніші

Вимір нових правил, яким «дотримується» світова економіка в короткостроковій перспективі, також є двонаправленим. З одного боку, оскільки Росія не має наміру обмежувати агресію (принаймні в середньостроковій перспективі), санкційний тиск має продовжуватися та посилюватися (згубний фактор для зростання та розвитку країн, які засуджують агресію). З іншого боку, необхідно

також посилити підтримку посткризового економічного відновлення майже в усіх країнах світу, щоб запобігти економічній стагнації та депресії, особливо на Сході, та розвивати експорт, який є чи не єдиним джерелом для більшості країн. Війна мала трагічний вплив не лише на Україну, а й на світ – політичний, економічний та гуманітарний. Світова економіка (чиї ресурси могли б допомогти Україні відновитися) не є безпечною та збалансованою через війну в Україні. По-перше, ризики доступу до цих товарів стали обмеженими через глобальні шоки в пропозиції – енергоресурсів, металів, зерна, продуктів харчування, Україна забезпечує значну частину світового експорту, а також через агресивні дії Росії. Як згадувалося раніше, інфляція, що виникне, стане ще одним фактором втрати продуктивності та добробуту.

Сьогодні не лише в Україні, а й у багатьох цивілізованих країнах та інституціях шукають стратегії та моделі для відновлення та допомоги Україні, яка постраждала і потерпає від російської агресії. Складність такого завдання залежить не тільки від масштабу збитків і ресурсів, необхідних для відновлення. Плани та проекти нової економіки та нового суспільства мають бути сформовані Україною у спосіб негайної інтеграції до європейських інституцій, а підтримка України (і має розпочатися зараз) має сприяти створенню нової конкурентоспроможної та збалансованої соціально-економічної навколишнє середовище в країні може бути покращено, що могло б значно зменшити труднощі в перехідний період для країн-членів ЄС «кандидатів». Перспектива стати членом Європейського Союзу може стати ключовим фактором у залученні нових інвесторів для модернізації економіки України та демонстрації її потенціалу зростання.

Для України ризик агресивних нападів Росії залишається високим навіть у віддалених (від Росії) районах, тому стратегії відновлення мають базуватися не на мирі, а на безпеці – важливою частиною будь-якого плану має бути посилення впливу оборони та структур безпеки щодо цивільного середовища.

Україна має відновити власну країну в умовах загострення конкуренції між великими державами світу та найближчими сусідами України – успішними країнами Центральної та Східної Європи. Однак знайти конкурентоспроможну нішу нелегко. Сьогодні це може бути навіть критично важливим для України, оскільки більшість

своїх ресурсів вона витрачає на боротьбу з окупантами. Водночас Україна, схоже, вже має певні «закріплені» ніші у світовій економіці, що дає підстави сподіватися, що за належного використання допомоги України можна розширити присутність країни в міжнародному поділі праці. світове суспільство.

Тому Україна є четвертим у світі виробником та експортером сільськогосподарської продукції. Значне скорочення наявності зернових на світовому ринку внаслідок агресії призведе до зростання світових цін (зернових) та посилить загальний інфляційний тиск. Вищі ціни на зерно матимуть надзвичайно негативний вплив на весь продовольчий ринок, головним чином у менш розвинених країнах, що розвиваються (які також страждатимуть від дефіциту продовольства). Однак у середньостроковій перспективі, захищаючи територію, Україна здатна значно збільшити свій внесок у глобальне сільське господарство та продовольчу безпеку.

Зрозуміло, що Україна «вийде» з рейтингу металургійних виробників та експортерів, а також значною мірою з промислового виробництва загалом (зважаючи на серйозні пошкодження потужностей та інфраструктури). Однак падіння промисловості чи повільне відновлення серйозно втратять економічне середовище країни.

Сьогодні Україна стикається з новими викликами, пов'язаними з необхідністю запровадження швидких і значних структурних та інфраструктурних змін, які мають бути пов'язані із «зеленими», «цифровими» та гуманітарними (демократія, права людини) пріоритетами в контексті формування зв'язку. Технологічний суверенітет і стратегічна автономія ЄС, у тому числі у відповідь на глобальні загрози, що виникають через напад Росії на Україну, але в міру розширення технологічних і технологічних можливостей Україна стикається з ризиком втрати людського капіталу, що незабаром матиме наслідки для соціально-економічного розвитку. негативний тиск. Попит на фахівців у сфері інформаційно-комп'ютерних технологій все ще значно перевищує пропозицію, тому випускникам вузів часто легко знайти хорошу роботу в європейських країнах. Відсутність безпечного простору в Україні означає високий ризик «витоку мізків» в країні.

Завдяки подвійній підтримці фіскального стимулювання та збалансованої монетарної експансії можна буде здійснити значну частину структурних змін протягом періоду будівництва. Часто наявність і доступність реальних грошових ресурсів може виявитися ефективним і ефективним заходом, спрямованим на соціально-економічний розвиток. Звичайно, війна скоригувала монетарну політику, але, на нашу думку, макроекономічна стабільність і збалансованість залишаються головним пріоритетом центрального банку країни в період відбудови.

Від того, наскільки Україні вдасться контролювати інфляцію та забезпечити купівельну спроможність національної валюти, залежить успіх процесу відновлення та ставлення міжнародних фінансових інституцій до продовження допомоги. Особливо в разі поразки необхідно забезпечити максимально сприятливе макроекономічне та інвестиційне середовище для прискореної реконструкції.

Очевидно, що перед Україною стоять нові та надзвичайно складні виклики. Проте Україна вже давно перебуває на роздоріжжі цивілізаційних виборів – між євроатлантичним та євразійським (проросійським) шляхами розвитку. Численні приклади національного розвитку демонструють переваги вибору першого напрямку та збитки другого. Так, усі постсоціалістичні країни, які обрали євроатлантичний шлях, у тому числі орієнтуючись на військову оборонну потужність НАТО (і насамперед США), мають успіхи у розбудові власних держав.

Боротьба України проти агресорів дає підстави вважати, що російський проект в Україні, безперечно, похований назавжди. Країна дійсно отримала можливість розвитку цивілізації. Крім того, Україна власним прикладом боротьби за свободу та незалежність сформувала незворотній процес, який змусив багато країн світу усвідомити пріоритети розвитку людства, важливість захисту свободи та справедливості, зміцнив сприйняття цивілізаційних цінностей міжнародною спільнотою.

Водночас Україні залишається лише слідувати тенденції та стати економічно дружньою країною євроатлантичних країн. Крім того, кроки до отримання «дружньої економіки» слід починати зараз, хоча до остаточної перемоги ще досить багато часу. Перемога України важлива не лише для нашої країни, а й для стратегічного напрямку

розвитку людства, що базується на засадах демократичних і гуманітарних цінностей, уникаючи ризику подальшого розвитку агресивного авторитаризму.

Висновки до розділу 3

Передбачувано, що міжнародні партнери та український уряд визначать складність підходу, а елементом усіх сценаріїв, які ми розглядаємо щодо відновлення України та налагодження нових економічних зв'язків з ЄС та світом, буде застосування.

Отже, незважаючи на те, що послідовна реалізація політики Східного партнерства сприяє наближенню до ЄС, сама ініціатива має багато недоліків. Одним з таких, є відсутність перспективи членства для країн СхП, що перешкоджає подальшому інтенсивному розвитку ініціативи. Ще однією проблемою такого формату співпраці є виокремлення групи країн, які більше тяжіють до Європейського Союзу та показують більший прогрес у досягненнях. Тим самим, це ускладнює подальше функціонування Східного партнерства, адже країни-учасниці декларують різні цілі та завдання в рамках ініціативи. Подальший розвиток європейської інтеграції України в рамках Східного партнерства певною мірою залежить від виконання українською стороною існуючих завдань та подальшої трансформації СхП. Для реформування Східного партнерства відповідно до її недоліків, ЄС може запропонувати новий формат співпраці для групи країн, включаючи і Україну, які більше зацікавлені в євроінтеграції та показують більші результати впровадження реформ.

ВИСНОВОК

Безумовно, запропонована модель формування кластерної економічної інтеграції національних економік не претендує на повну завершеність, багато питань потребують подальшого і більш глибокого опрацювання. Необхідні коригуючі заходи по приведенню в норму ходу інтеграційного процесу може бути здійснене за допомогою інтенсифікації прямих господарських зв'язків між підприємствами взаємодіючих країн в форматі виробничо-фінансових і торгових об'єднань холдингового типу, спільних підприємств, консорціумів, кластерних структур, тощо. Однак головне полягає в тому, що об'єднання науково-технологічних і виробничих потенціалів України та європейських країн на принципах технологічної кластеризації здатне створити базис розвитку якісно нових форм ефективної економічної інтеграції.

В нових умовах особливу роль повинні виконувати транснаціональні компанії, дочірні підприємства і виробничі філії яких розташовуються в інтегруються країнах. Складність моменту – несформованість в Україні комплексу правонастановчої і організаційно-розпорядчої документації (адміністративної, податкової, митної, ліцензійної) в питаннях про статус транснаціональної корпорації як консолідованого платника податків, пільги для інвесторів, механізми ціноутворення, платіжно-розрахункових відносинах, тощо.

Таким чином, узагальнення інтеграційних об'єднань на географічному рівні дозволяє нам проілюструвати, що зараз існують два типи моделей торгової політики. Перша модель базується на найвищому рівні інтеграційних відносин, у якому всі суб'єкти міждержавних відносин консолідовані наднаціональними інституціями, тобто є представниками кожної країни за часткою її участі в загальній торгівлі. Слід зазначити, що модель передбачає систему спільних заходів щодо реалізації торгових відносин, загальну стратегію компаній ЄС щодо відкриття нових ринків, а не пріоритет інтересів однієї країни. Крім того, враховуючи більшість основного корпусу міждержавних інтеграційних відносин, зосереджено пошук і розширення нових ринків збуту.

Розгляд становлення євроінтеграційного курсу України показує, що його вибір був обумовлений геополітичним та внутрішньополітичним становищем країни, прагненням розвивати міжнародні відносини та бажанням модернізувати країну шляхом імплементації основних засад та цінностей Європейського Союзу. Євроінтеграційні процеси є не лише шляхом до набуття членства ЄС, а й підсиленням на шляху до внутрішніх реформ, механізмом для розбудови демократичних інституцій, економічного та соціального розвитку. Саме тому, розвиток відносин між Україною та ЄС розпочався разом зі здобуттям незалежності: були укладені угоди про співробітництво та затверджено євроінтеграційний курс зовнішньої політики. Європейський Союз, в свою чергу, визнавав амбіції України та пропонував нові формати співпраці відповідно до викликів у регіоні.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О.Г., Лук'яненко Д.Г. та ін. Глобалізація і безпека розвитку. – К.: КНЕУ – 2001.
2. Вергун А.М. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації / А.М. Вергун, І.О. Тарасенко // Вісник КНУТД. – 2014. – № 2. – С. 207–208.
2. Гаевская О.Б. Управління міжнародних співпраці. Монографія. – К.: МАУП – 1999 – 168 с.
3. Веремеев Н. В. Международно-правовой статус форума «Азиатско- Тихоокеанское экономическое сотрудничество» / Н. Веремеев // Московский журнал международного права. – 2004. – № 3 (55). – С. 116–131.
3. Ганущак-Єфіменко. Л.М. Економічна інтеграція / Ганущак-Єфіменко. // Актуальні проблеми економіки. – 2015.
4. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Україна – 1997.
5. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ. Монографія./ За ред. Циганкової Т.М. – К.: КНЕУ – 2003 – 660 с.
6. Глобальні трансформації і стратегії розвитку./ За ред. Білоруса О.Г. – К.: ВІПОЛ – 1998.
7. Довгань В. М. Європейський Парламент. Правовий статус і компетенція в системі органів Європейського Союзу: Монографія / В. М. Довгань. – К. : КНТ, 2007. – 204 с.
8. Дэйвис К. Право Европейского Союза / К. Дэйвис; пер. со 2-го англ. изд. – К. : Знання, 2005. – 406 с.
9. Домінік Мартен, Жан-Люк Мецжер, Філіп П'єр. Соціологія глобалізації. – К.: КМ Академія. – 2005.
10. Євдокимов А. І. Економічна глобалізація і проблеми національної та міжнародної безпеки / А. І. Євдокимов, Л. В. Грук. // Науково-виробнича компанія "Ріст" ISSN 1818-3395. – 2011. – С. 38.

11. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: Навчальний посібник / І. А. Грицяк . – К. : К.І.С., 2004. – 260 с.
12. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Україна – 1997.
13. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях [текст] підруч. / Ю. Г. Козак. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 228 с.
14. Копійка В. В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : Ін Юре, 2001. – 448 с.
15. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Циганкова Т.М. Міжнародна економіка. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ – 1999 – 73 с.
16. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ – 2005 – 203 с.
17. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України. Підручник. – К.: КНЕУ – 2003. – 948 с.
18. Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу: Загальна частина: Підручник для вищих навчальних закладів / В. Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець. – К. : Вид. КНЕУ., 2002. – 460 с.
19. Пахомов Ю.Н., Лук'яненко Д.Г., Губський Б.В. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі. – К.: Україна – 1997.
20. Рябінін Є. Сучасні проблеми та перспективи АСЕАН / Є. Рябінін // Зовнішні справи. – 2011. – № 3. – С. 42–45.
21. Резніков В . В . Організаційні та структурні складові механізму державного регулювання процесів економічної інтеграції міст України: монографія . Харків: ХНУ імені В . Н . Каразіна, 2014 . 196 с .
22. Світова економіка. Навчальний посібник. / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, Н.С. Логвінової. – К.: «ЦУЛ». – 2010.
23. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України. – К.: «Логос» – 1999. – 539 с.
24. Тюшка А. В. Договір про Конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність (Монографія) / А. В. Тюшка. – К. : К.І.С., 2007. – 228 с.
25. Філіпенко А.С., Рогач О.І., Шнирков О.І. та ін. Світова економіка.

Підручник. – К.: «Либідь» – 2000. – 582 с.

26. Циганкова Т.М. Міжнародні організації. Навчальний посібник. – К. – 1998.

27. Шергін С. Комплексні проблеми інтеграції в АТР: від Пусанського до Ханойського саміту АТЕС / С. Шергін // Політика і час. – 2007. – № 6. – С. 24–28.

Шергін С. Рушійні сили Азійсько-Тихоокеанського регіону / С. Шергін // Зовнішні справи. – 2009. – № 2. – С. 36–39.

29. Т. І. Шинкаренко Європейська асоціація вільної торгівлі // Українська дипломатична енциклопедія : у 2т./ Л.В. Губерський. – К.: Знання України, 2004. – Т.1: 760с. – ISBN 966-316-039-X.

30. Право Європейського Союзу: підручн. / за ред. О. К. Вишнякова. – Одеса : Фенікс, 2013. – 883 с.

31. Міжнародна економічна інтеграція // Митна енциклопедія : у 2 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. — Хм. : ПП Мельник А. А, 2013. — Т. 2 : М — Я. — 536 с. — ISBN 978-617-7094-10-3.

32. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / пер. Геннадія Друзенка та Світлани Друзенко, за заг. ред. Геннадія Друзенка. – К. : «К.І.С.», 2010. – 536 с.

33. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / В. М. Бесчасний, В. П. Філонов, О. В. Філонов, В. М. Субботін та ін. ; за ред. В.М. Бесчасного. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2011. – 366 с.

34. Право Європейського Союзу : підр. / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

35. Право Європейського Союзу : навч. посіб. / За заг ред. Р.А. Петрова. – 3-тє видання, змінене і доповнене. – К. : Істина, 2010. – 376 с.

36. Топорнин Б. Н. Европейское право: Учебник / Б. Н. Топорнин. – М. : Юристъ, 2001. – 456 с.

37. General Agreement on Tariffs and Trade. Article XXIII. The results if the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations. The Legal Text. Cambridge University Press, 1999. P. 457.

38. Asia-Europe Cooperation and the role of Vietnam/ edited by Nguyen Duy Quy, Nguyen Thu My, Duong Phu Hiep. Vietnamese Academy of social sciences. –Hanoi: National Political Publishers, 2004. – P.25.
39. Asia-Europe Cooperation and the role of Vietnam/ edited by Nguyen Duy Quy, Nguyen Thu My, Duong Phu Hiep. Vietnamese Academy of social sciences. –Hanoi, 2004. – P.26.
40. Baume S. Hans Kelsen and the Case for Democracy. Colchester, 2012. P. 29.
- Balassa B. Towards a theory of Economic Integration // *Kyklos*. 1961. Vol. 14. Iss. 1. P. 1.
41. Mackay R. W. G. Towards a United States of Europe. L., 1969. P. 140.
42. Mitrany D. A. Working Peace System. P. 10–15; Marks G. Governance in the European Union. L., 1996. P. 5–7.
43. Paulson S. L., Stolleis M. Hans Kelsen : Staatsrechtslehrer und Rechtstheoretiker des 20. Jahrhunderts. Tübingen, 2005. S. 324.
44. Parsons T., Shils E. Toward a general theory of action. Cambridge ; Mass., 1952.
- Bull H. International theory: the case for a classical approach // *World Politics*. Apr. 1966. Vol. V. P. 18.
45. Rueland J. The Asia-Europe Meeting (ASEM): Towards a New Euro-Asean Relationship. Universität Rostock (Rostock Information zu Politik und Verwaltung.5). – 2006. – P.16-17.
46. Schulz M., Söderbaum F., Öjendal J. Regionalization in a globalizing world: a comparative perspective on forms, actors, and processes. N. Y., 2001. P. 5.
47. Tinbergen J. International Economic Integration. Amsterdam, 1954. P. 78.
48. Lay Hwee Yeo. Political Cooperation between the EU and ASEAN: Searching for a Long- Term Agenda and Joint Projects // *EU - ASEAN: facing economic globalisation.* / Editors: Paul J. J. Welfens, Cillian Ryan, Suthiphand Chirathivat, Franz Knipping. – Berlin –London, 2009. .- P.47.
49. Payne A., Gamble A. The Political Economy of Regionalism and World Order / Anthony Payne, Andrew Gamble // *Regionalism and World Order.* – L. : Macmillan Press Ltd., 1996. – P. 1-20.
50. The Reluctant Politician: Ismail’s Struggle to form Malaysia and ASEAN // *New Straits Times-Malaysia News Online*, 02. 01. 2007.

51. Алтухова І. М. Міжнародна конкурентоспроможність регіональних господарських комплексів в процесі міжнародної економічної інтеграції [Електронний ресурс] / І. М. Алтухова // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент. – 2012. – № 1. – С. 40-49.
52. Бабін Б. В. Проблематика ролі програм Організації Північноатлантичної угоди (НАТО) для сучасного міжнародного права [Електронний ресурс] / Б. В. Бабін // Актуальні проблеми держави і права. - 2008. - Вип. 37. - С. 264-270.
53. Бавико О. Є. Інтегрована модель політики кластерного розвитку регіонального економічного простору [Електронний ресурс] / О. Є. Бавико // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.3. - С. 199-207.
54. Бужан В. С. Економічні ефекти "молодшого партнера" асиметричної регіональної інтеграції (на прикладі Мексики) [Електронний ресурс] / В. С. Бужан // Економіка та держава. - 2015. - № 6. - С. 145-149.
55. Бугаєнко С. А. Інтеграційні процеси трансформації економічної структури регіональної економіки [Електронний ресурс] / С. А. Бугаєнко, О. М. Рехтета // Економіка та держава. - 2015. - № 9. - С. 51-54.
56. ASEAN Declaration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aseansec.org/history/leader67.htm>.
57. Declaration of ASEAN Concord [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aseansec.org/summit/concord.htm>.
58. History and Evolution of ASEAN. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adbi.org/files/2013.04.25.wp419.architecture.asean.free.trade.agreements.pdf>.
59. Деркач Т. В. Регіональна економічна інтеграція у системі глобалізації світової економіки [Електронний ресурс] / Т. В. Деркач // Економічні інновації. - 2014. - Вип. 57. - С. 127-135.
60. Світова економіка: навч. посіб. / Ю. Г. Козак та ін. Київ, Центр учбової літератури, 2010. 328 с. URL: http://ebooktime.net/book_64.html
61. Медведовська Т. П. Проблеми регіонального розвитку у контексті світових глобалізаційних економічних тенденцій та європейської інтеграції України

[Електронний ресурс] / Т. П. Медведовська // Економіка та держава. - 2013. - № 2. - С. 31-32.

62. Насадюк І. Б. Політична економія сучасного регіонального інтеграційного вибору України [Електронний ресурс] / І. Б. Насадюк // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. - 2013. - Вип. 41. - С. 72-79.

63. Пятак І. В. Кластеризація підприємств як чинник інноваційних та інтеграційних процесів розвитку регіональної економіки [Електронний ресурс] / І. В. Пятак // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2015. - № 1. - С. 119-122.

64. Schif M., Winters L. A. Regional Integration and Development. The International Bank for Reconstruction and Development. The World Bank; Univ. Press, 2003. P. 1–6 ; World Bank Development Report 2009: Reshaping Economic Geography. P. 23 // World Bank [official website]. URL: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2008/12/03/000333038_20081203234958/Rendered/PDF/437380REVISED01BLIC1097808213760720.pdf (mode of access: 31.03.2017).

65. Deichmann U., Gill J. The Economic Geography of Regional Integration // Finance and Development : A quarterly magazine of the IMF. Dec. 2008. Vol. 45. No 4. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/t/fandd/2008/12/deichmann.htm> (mode of access: 31.03.2017).

66. Europe 2020 targets: statistics and indicators for France 2017 / European Commission . 2017 . URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/france/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-france_en.

67. European Commission. Trade Policy Mercosur [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/mercosur/#trade-goods_fig

68. World Investment Report 2015: Non-equity modes of international production and development UNCTAD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>

69. El Mercado Común del Sur (MERCOSUR) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mercosur.int/>

70. World economy: Global FDI: the rocky road to recovery [Электронный ресурс].Режим доступа

: http://viewswire.eiu.com/index.asp?layout=VWArticleVW3&article_id=1195298904&country_id=1510000351